

זרע שמשון המפואר

עם פירוש פרי שמשון

קובץ דרושים ערבים ומתוקים,
מרגליות זוהרות באור יקרות, מתורת רבינו
סיני ועוקר הרים, הפועל ישועות בקרב הארץ.
רבינו החיד"א וגדולי הדורות העידו עליו גדולות ונצורות.

המקובל האלקי החכם
רבי שמשון חיים נחמני זיע"א
בן רבי נחמן מיכאל זיע"א

מחבר הספרים הקדושים
'תולדות שמשון' ו'זרע שמשון'
אשר בירך והבטיח בני חיי ומזוני טבי ללומדים בתורתו,
ורבים נושעו בזכותו בכל מילי דמיטב.

בום ישועות

ליקוט מהמחברים זי"ע אשר אמרו שהלימוד
בספריהם פועל ישועות, ומהמחברים זי"ע
שנפטרו ללא זש"ק וטמנו כוחם בספריהם,
העוסקים בתורתם זוכים לישועות כמפורסם.

מכון תולדות שמשון

ל"ג האון המקובל חסידא קדישא
רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זי"ע

לפמוד להתענג להושע.

שם שארית לעד

גליון ת"צ | פרשת כי תשא - פורים

נוסף השבוע חידוש משמח מהזרע שמשון על מגילת אסתר.

פרשת כי תשא חידוש ג

ביאור המדרש, למי הקב"ה נותן חכמה

[חִלְפָתָא] בְּמִדְרַשׁ קֵהֶלֶת (א, יז), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: מהו דין שְׁנֵאמַר 'יֵהֵב חֲכָמָתָא לְחַכְמִינִין', הִיָּה לוֹ לומר יֵהֵב חֲכָמָתָא "לְלֵא" חַכְמִינִין וְכוּ'. אָמַר לָהּ מָשַׁל אִם יִבְאוּ אֶצְלֶךָ שְׁנֵי בְנֵי אָדָם לְלוּת מִמֶּךָ מִמּוֹן, אֶחָד עָשִׂיר וְאֶחָד עָנִי, לְאִיזָה מֵהֶם אֶת מְלוּהָ, אֶמְרָה לוֹ, לְעָשִׂיר שְׁאָם יֵאָבֵד יֵשׁ לוֹ מֵהִיכָן לְפָרַע, אָמַר לָהּ יִשְׁמְעוּ אֲזַנְיָךְ וְכוּ' [מֵה שְׁאֵת מוֹצִיָּאָה מִפִּיךָ], אֵלּוּ נִתְּן הַקְּב"ה חֲכָמָה לְטַפְשִׁין הֵיוּ הוֹגִינִין בְּבִתִּי כְּסָאוֹת וְכוּ', אֵלּא נִתְּן הַקְּב"ה חֲכָמָה לְחַכְמִינִין וְהֵיוּ יוֹשְׁבֵינִין וְהוֹגִינִין בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת, עכ"ל.¹

תירוץ נוסף, כדי להחכים צריך להרבות בישיבה ולבקש רחמים

וּלְדִידֵן נִרְאָה לְתַרְץ בְּדַרְךְ אַחַר, דְּאִיתָא בְּפִרְקֵי בְּתָרָא דְנִדְהָ (ע, ב), שְׁאֵלוּ אֲנָשִׁי אֶלְכְּסַנְדְּרִיא אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בַּר חֲנַנְיָא, מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיִחַפֵּס, אָמַר לְהֵן יִרְבֵּה בִישִׁיבָה (-לְעִסוֹק בַּתּוֹרָה) וְיִמְעַט בְּסַחֲוֵרָה, אָמְרוּ לוֹ הִרְבֵּה עָשׂוּ כֵן וְלֹא הוֹעִילוּ, אָמַר לְהֵם יִבְקֹשׁ רַחֲמִים מִמִּי שֶׁהַחֲכָמָה שְׁלוֹ שְׁנֵאמַר (משלי ב, ו) 'כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתִבּוֹנָה', מֵאֵי קָא מִשְׁמַע לָן דְּהָא בְּלֵא הָא לֹא סִגְיָא. מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיִתְעַשֵּׂר יִרְבֵּה בְּסַחֲוֵרָה וְיִשָּׂא וְיִתֵּן בְּאִמּוֹנָה, אָמְרוּ לוֹ הִרְבֵּה עָשׂוּ כֵן וְלֹא הוֹעִילוּ, אֵלּא יִבְקֹשׁ רַחֲמִים מִמִּי שֶׁהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב שְׁלוֹ שְׁנֵאמַר 'לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב' וְכוּ', מֵאֵי קָא מִשְׁמַע לָן דְּהָא בְּלֵא הָא לֹא סִגְיָא, עַד כָּאן.

עוֹד שָׁם (ברכות נה, א), אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֵין הַקְּב"ה נֹתֵן חֲכָמָה אֵלָא לְמִי שְׁבַלְבוּ חֲכָמָה, שְׁנֵאמַר (דניאל ב, כא) 'יֵהֵב חֲכָמָתָא לְחַכְמִינִין'. שְׁמַעְהָ רַב תַּחְלִיפָא בַר מַעְרְבָא אֲזַל אֶמְרָה קַמֵּיהָ דְרַבִּי אַבְהוּ, אָמַר לִיהָ אַתּוֹן מֵהֶתֵם מִתְנִיתוּ לָהּ אֲנִן מֵהֶכָא מִתְנִינִן לָהּ 'וְבָלַב כָּל חַכְסָא לֵב נִתְתִי חֲכָמָה' (שמות לא, ו), עַד כָּאן.

יֵשׁ לְדַקְדָּק (קושיה א'), לָמָּה אֵין הַקְּב"ה נֹתֵן חֲכָמָה אֵלָא לְמִי שְׁבַלְבוּ חֲכָמָה, וְאֶדְרָבָא אֵיפְכָא מִסְתַּבְרָא שְׁמִי שְׁאֵין לוֹ חֲכָמָה יֵשׁ לוֹ צַרְךְ הִרְבֵּה לְחֲכָמָה, וְמִי שְׁיֵשׁ לוֹ אֵין לוֹ כָּל כֶּךָ צַרְךְ. וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק (קושיה ב') עַל רַבִּי יוֹחָנָן, לָמָּה הֵנִיחַ הַפְּסוּק מִפְּרֵשׁ דְּכְתִיב בְּאוֹרֵיתָא דְכְתִיב 'וְבָלַב כָּל חַכְסָא לֵב' וְכוּ' וְלִיף מִפְּסוּק 'יֵהֵב חֲכָמָתָא' דְכְתִיב בְּדִנְיָאֵל, וְבוֹדָאֵי שְׁלֵא נַעֲלַם מַעֲיִינוּ אוֹתוֹ הַפְּסוּק שֶׁל תּוֹרָה, אֵלּא צָרִיךְ לומר שֶׁהִרְגִישׁ בּוֹ אִיזָה קִשְׁי וּמְשׁוּם הָכִי הִבִּיא רַאֲיָה מֵהַפְּסוּק יֵהֵב חֲכָמָתָא וְכוּ', וְאִם כֵּן אֵיךְ רַבִּי אַבְהוּ לֹא הִרְגִישׁ גַּם הוּא בְּקִשְׁי שֶׁהִרְגִישׁ רַבִּי יוֹחָנָן עַל פְּסוּק 'וְבָלַב כָּל חַכְסָא לֵב' וְכוּ' דְקָאֵמַר אַתּוֹן מֵהֶתֵם מִתְנִיתוּ וְכוּ'.

תירוץ המובא בחז"ל לקושיה ראשונה

וּבְאִמַּת שֶׁהַקְּשִׁיא הִרְאִישׁוֹנָה כְּבָר שְׁאֵלָה מְטוֹרָנָה אַחַת לְרַבִּי יוֹסִי בַר (חַנְיָנָא)

פרי שמשונו

א. לפנינו הגירסא: שיש בו. ב. מכאן שהקב"ה נותן חכמה דוקא למי שכבר הוא חכם. ג. ואני הנה נתתי אתו את אהליאב בן אחיסופר למטה דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר צויתך. ד. שהרי לחכמים יש כבר חכמה. ה. לכן נתן הקב"ה חכמה דוקא לחכמים, שיוודעים מתי ללמוד. מה שאין כן הטפשים, שעלולים ללמוד דוקא במקום שאינו ראוי. ו. ישיבה ועסק בתורה לבד אינו מועיל, וכן תפילה לבד אינה מועילה. אלא צריך מצד אחד לעסוק בתורה, ומצד שני להתפלל, ואז ה' יתן לו חכמה. ז. גם הרצבה להתעשר, אינו מספיק שיתעסק בסחורה בלבד, או שיתפלל לבד, אלא צריך לעשות שניהם, גם לעסוק בסחורה וגם להתפלל על כך.

לכן הקב"ה נותן חכמה רק למי שהוא כבר חכם

נמצינו למדים שצריך שני דברים לקנות חכמה, שירבה בישיבה, וגם לבקש רחמים, והא בלא הא לא סגיא. לכן אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שכבר הרבה בישיבה דהינו שבלבו חכמה (תירוץ קו' א').^ח

מפרשתנו א"א ללמוד, דמשמע שנותן חכמה לפני שבקשו

ועל הקש"ה השנית יש לומר, דבודאי אי אפשר להכחיש האמת שמי שרוצה להיות חכם צריך שירבה בישיבה ויבקש רחמים, ומשמע ליה לרבי יוחנן דמקרא ד'ובלב כל חכם לב' ליכא למילף הכי, אלא אדרבא משם ראיה להפך. שהרי פסוק זה נאמר כשצוה הקב"ה לעשות המשפן, וכתוב 'ובלב כל חכם לב נתתי', דמשמע שכבר נתן מעצמו. ובודאי שאותם חכמי לב לא בקשו רחמים על זאת החכמה הייתה הצריכה למלאכת המשפן, שהרי עדין לא היו יודעים שהקב"ה יצוה לעשות משפן ושיהיו הם האמנים, ואם כן אדרבה מכאן נראה שאין צורך כלל לבקשת רחמים, וכשירבה בישיבה סגי שהקב"ה נותן להם מעצמו, כמו שנתן להם פאן החכמה יתרה קדם שישאלוה.

מהפסוק 'הב' משמע שמחכים דוקא לחכם המבקש

ומשום הכי נקט 'יהב חכמתא לחכימין', דלא

מירי פאן בחכמה יתרה אלא בסתם החכמה. וקשה, שאם הם כבר חכמים אין צורך שיתן להם החכמה. אלא ודאי צריך לומר שבא להשיענו, שאחר שעשו כל מאמצי כחם להתחכם במה שהרבו בישיבה, לא היתה מתקיימת חכמתם אם הקב"ה לא יתן להם החכמה, ואם כן בעל כרחם צריכים לבקש רחמים על זה.^ט

הלימוד של רבי אבהו מתיבתא לב'

ורבי אבהו מפיק ליה ממלת 'לב' שהיא מיתרת, דהלא ה"ה די לומר "ובלב כל חכם נתתי חכמה" דהינו החכמה הייתה הצריכה למלאכת המשפן, ומהו חכם לב. אלא ודאי לרמוז שמה שהיו חכמים הינו מפני שנתנו לבם למעלה בתפלתם,^י ועל כן נקראו 'חכמי לב', כלומר חכמים על הטרח שעשו לקנות החכמה, ועוד לב דהינו שבקשו רחמים.^{יא}

ביקשו רחמים באופן כללי והקב"ה נתן להם חכמה מיוחדת למשכן

ואף על פי שלא בקשו על זאת החכמה, שעדין לא היו יודעים כנ"ל. (מ"ש) [מפל מקום] הם בקשו שיאיר עיניהם בחכמה יתרה מן הטבעית הבאה מחמת הטרח (תירוץ קו' ב').^{יב}

פרי שמשוך

ח. מתורץ, שמי שאין בלבו חכמה, אינו יושב בישיבה, ולכן אין הקב"ה נותן לו חכמה. ורק למי שיושב בישיבה (וגם מבקש) אז הקב"ה נותן לו. ט. מהפסוק יהב חכמתא לחכימין, למדים שהקב"ה נותן חכמה רק למי שהוא חכם. ונתינת החכמה, היינו שנתקיים בידו החכמה. ובודאי שהוא מבקש על זה, שהרי על עצם החכמה אין לו מה לבקש, שהרי הוא כבר חכם. אלא שהוא מבקש שהחכמה תתקיים בידו, והקב"ה מקיים בקשתו, היות שנתקיימו בו שני התנאים הנצרכים. א. שיהיה חכם. ב. שיבקש רחמים. י. ולא 'חכם לב'. יא. כמו שאמרנו ביבמות (קד, ב): דרבי חייא ורבי שמעון בר רבי הוו יתבי, פתח חד מינייהו ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנאמר (מלכים א' ט, ג) 'זהו עיני ולבי שם כל הימים', וחד אמר עיניו למעלה שנאמר (איכה ג, מא) 'נשא לבבנו אל כפים', אדהכי אתא רבי ישמעאל ברבי יוסי לגבייהו, אמר להו בבואי עסקיתו, אמרו ליה בתפלה, אמר להו כך אמר אבא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה, כדי שיתקיימו שני מקראות הללו. יב. רבי אבהו סובר שכן אפשר ללמוד מחכמי לב, ש'חכמי' מרמז על החכמה שכבר יש להם, ו'לב' מרמז על הבקשה. יג. החכמים ביקשו שהקב"ה יאיר עיניהם בהבנת התורה, ויתן להם חכמה להבין אף מה שאינם יכולים להבין לפי החכמה שיש להם בטבע. יד. נתבאר, שהם בקשו על חכמה יתירה באופן כללי, לאו דוקא על מלאכת המשכן, והקב"ה נתן להם חכמה יתירה במלאכת המשכן. ונלעיל נתבאר, שהחכם מבקש על כך שנתקיים החכמה בידו, והקב"ה מקיימה בידו וגם מוסיף לו חכמה.^{יג}

ביאור פסוקים ומדרשים נוספים

ביאור פסוקים באיוב

וּלְפִי דְרָךְ זֶה נִפְרַשׁ פְּסוּקֵי אִיּוֹב (לב, ו-ט),
 'אֲמַרְתִּי יָמִים יִדְבְּרוּ וּרְבַּ שְׁנָיִם יִדְעוּ'
 חֲכָמָה, אָכֵן רוּחַ הָיָא בְּאֲנוּשׁ וְנִשְׁמַת שְׂדֵי
 תְּבִינָם, לֹא רַבִּים יִחְכְּמוּ וְכוּ' [וְזֻקְנִים
 יִבְיִנוּ מִשְׁפָּט].

אין הריבוי בישיבה מחכים אלא צריך גם לבקש

מִתַּחֲלָה הֵייתִי סוֹבֵר שְׁיִמְיָם יִדְבְּרוּ וּרְבַּ שְׁנָיִם
 יִדְעוּ חֲכָמָה' שְׂפָדִי לְהִתְחַכֵּם הָאָדָם
 צָרִיךְ שִׁירֵבָה בִּישִׁיבָה, וּבְרַבּוּי הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים
 בִּישִׁיבָה יִתְחַכֵּם, וְכִתְרוּץ הָרֵאשׁוֹן שְׁנַתָּן רַבִּי
 יוֹסִי בַר חֶלְפָתָא לְאֲנָשֵׁי אֶלְכְּסַנְדְּרִיא.

אֲךָ אַחֲרֵי כֵן מְצֵאתִי כִּי זֶה אֵינוֹ, אֲלֵא
 עוֹד צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִמִּי שֶׁהַחֲכָמָה שְׁלוֹ.
 וְהוּ' אָכֵן רוּחַ הָיָא בְּאֲנוּשׁ וְכוּ' [וְנִשְׁמַת
 שְׂדֵי תְּבִינָם].^{טו}

האיה שהרבה הרבו בישיבה אך לא החכימו

וְאִם תֹּאמַר, וּמִנֵּי לָנוּ שְׁצָרִיךְ בְּקִשְׁת רַחֲמִים.
 שְׁהָרִי אָנוּ רוֹאִים שְׁלֵא רַבִּים יִחְכְּמוּ,
 וְאִם רַבּוּי הִישִׁיבָה הִיָּה מִסְפִּיק, הֲלֵא בִישִׁיבָה
 יֵשׁ שָׁם רַבִּים,^{טז} וְאֶפְלוּ הִכִּי אֲמַרִּינָן בְּמַדְרַשׁ
 (ויק"ר ב, א) אֲלֵף בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין לְמַקְרָא יוֹצְאִין
 מֵהֶם מְאָה, מְאָה לְמִשְׁנָה יוֹצְאִין עֲשָׂרָה, עֲשָׂרָה
 לְתַלְמוּד יוֹצְאֵי מֵהֶם אַחַד, כִּי 'אָדָם אַחַד מְאֵלֶף
 מְצֵאתִי'^{טז} (קהלת ז, כח).

ביאור פסוקים בקהלת

וְעוֹד יוֹבֵן נִמְי פְּסוּק קְהֵלֶת (ט, יא) וְגַם לֹא
 לְחַכְמִים לְחֵם וְגַם לֹא לְנִבְנִים עֲשֹׂר וְכוּ'
 כִּי עַת וּפְגַעַע יִקְרָה אֶת כָּלֵם. דְּקָשָׁה, מֶה רְצוֹנוֹ
 לוֹמַר כִּי 'עַת וּפְגַעַע' וְכוּ'. וּמֶה עֲנִין הַחֲכָמָה עִם
 הָעֲשָׂר, שֶׁהַפְּסוּק מִתְמָה וְאָמַר 'וְגַם לֹא
 לְחַכְמִים לְחֵם' וְכוּ'. וְעוֹד, אֲדַרְבָּה אִם הֵם
 חַכְמִים אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהִיּוֹת עֲשִׂירִים, שְׁהָרִי
 לְקִנּוֹת הַחֲכָמָה צָרִיךְ שְׁיִמְעֵט בְּסַחְוָה^{טז},
 וְלְקִנּוֹת הָעֲשָׂר צָרִיךְ שִׁירֵבָה בְּסַחְוָה, וְאִי
 אֶפְשָׁר לְעוֹלָם שְׁיִזְדוּגוּ יַחַד בְּאָדָם אַחַד.

צריך לבקש רחמים בפרטות על תורה ועל עשירות

אֲלֵא שְׂבֻזָּה יֵשׁ לוֹמַר, שְׁמִי שְׁעוֹשָׂה מְלֹאכְתּוֹ
 עֲרֵאִי וְתוֹרָתוֹ קָבַע, זֶה וְזֶה מִתְקַיֵּם בִּידּוֹ
 (ברכות לה, ב). אָבָל בְּקִשְׁת רַחֲמִים צָרִיכָה
 בְּפִרְטוֹת לְשִׁנְיָהֶם, דְּהָא לֹא מְצַלִּינָן אַתְרֵיכֵי,^{טז}
 כְּדֹאֲמַרִּינָן בְּפִרְק קָמָא דְתַעֲנִינִי (ח, ב). וּמַעֲתָה
 הוֹאִיל שְׂבִינן הַחֲכָמָה וּבִין הָעֲשָׂר הַכָּל תְּלוּי
 בְּבְקִשְׁת רַחֲמִים, שְׁפִיר קָא מִתְמָה אֶפְלוּ שְׁהֶם
 חַכְמִים שְׁהוֹעִילָה תְּפִלָּתָם עַל הַחֲכָמָה, לֹא
 הוֹעִילָה עַל הָעֲשָׂר.^{טז} וְלָמָּה כֵּן, וְתַרְץ 'כִּי עַת
 וּפְגַעַע' וְכוּ',^{טז} כְּדֹאֲמַרִּינָן (ירו' מכות פ"ב ה"ו) 'וְאֵנִי
 תְּפִלְתִּי לָךְ ה' עַת רְצוֹן' (תהלים טט, יד) לְפַעְמִים
 עַת רְצוֹן־י וְכוּ'.^{טז}

פרי שמשון

טו. שהיה לו רוח חכמה לבקש. טז. שמחכים דוקא על ידי שהקב"ה ענה תפילתו, ונותן לו חכמה. יז. והיה צריך שמתוכו יהיו רבים שיחכמו. יח. אפילו שהיו אלף בני אדם, יצא רק אחד להוראה דהיינו 'משפט'. [וזה ולא זקנים' היינו שקנו חכמה, כמו שדרשו חז"ל (קדושין לב, ב) 'זקן' - זה שקנה חכמה. 'יבינו משפט' שלא יצאו להוראה, אלא רק אחד מהם]. יט. כמו שאמרו באבות (פ"ב מ"ה): ולא כל המרבה בסחורה מחכים. כ. לשון הגמרא: דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי, זו וזו נתקיימה בידן. דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי, זו חו לא נתקיימה בידן. כא. שאין מבקשים רחמים בפעם אחת על שני דברים. לכן צריך לבקש בנפרד על חכמה, ובנפרד על עשירות. כב. זה הקשר בין החכמה לעשירות. שהפסוק תמה, הלא על שניהם צריכים להתפלל, ומדוע אנו רואים חכם דהיינו שנענתה תפילתו על החכמה, אך תפילתו על העשירות לא נענתה, שאנו רואים שעדיין אינו עשיר. כג. ועיין ברש"י על הפסוק שפגיעה היינו לשון תפילה. וזה לשונו: כי עת יקרה אותם, והפגיעה והתחינה יהיו רגילין בהם, שלא יבואו לדברים הללו. כד. לשון הגמרא: עתים הן לתפילה, אמר דור לפני הקדוש ברוך הוא רבון העולמים בשעה שאני מתפלל לפניך תהא עת רצון דכתיב 'זאני תפילתי לך ה' עת רצון'. כה. זה הפירוש 'כי עת ופגע יקרה את כולם', שבשביל שתיענה התפילה צריך שיהיה עת רצון. לכן יתכן שאדם יהיה חכם, שנענתה בקשתו להיות חכם, אך היות והתפילה על עשירות צריכה להיות בעת אחרת, יתכן שעל בקשה זו עדיין לא נענה, שעדיין לא הגיע העת רצון. [וראה לקמן, שעל החכמה, התורה בעצמה מבקשת, ובודאי ששיך יותר שיהיה עת רצון לתורה].

ביאור המדרש בטענת הטיפש

וּבְדַרְדַּרְךָ זֶה יוֹבֵן הַמְדַרְשׁ (ילקוט"ש שיה"ש רמז תתקצז)
 על פסוק (משלי כד, ז) 'רָאמוֹת לְאֵוִיל
 חֲכָמוֹת בְּשַׁעַר לֹא יִפְתָּח פִּיהוּ', אָמַר רַבִּי,
 לְכַפֵּר שֶׁהוּא תְלוּי בְּאֵוִירוֹ שֶׁל בֵּית, מִי שֶׁהוּא
 טִפֵּשׁ אֹמֵר מִי יְכוֹל לְהוֹרִיד אֶת זֶה, מִי שֶׁהוּא
 פֶּקֶח אֹמֵר לֹא אֶחָד תְּלוּא, הָרִי אֲנִי מֵבִיא קָנִים
 וְכו' וּמוֹרִידוֹ. כִּף מִי שֶׁהוּא טִפֵּשׁ אֹמֵר מִי יוֹכַל
 לְלַמֵּד תּוֹרָה מֵה שֶׁבְּלָבוֹ שֶׁל חֶכֶם, וּמָה הַפֶּקֶח
 אֹמֵר לֹא מֵאַחַר לְמִדָּם, הָרִי אֲנִי לוֹמֵד שְׂתִי
 הַלְכוֹת הַיּוֹם וּשְׂתִים לְמַחֵר, עַד שֶׁאֲנִי לוֹמֵד כָּל
 הַתּוֹרָה כְּמוֹתוֹ. רַבִּי לְוִי אֹמֵר, לְטָרְסָקֵל נְקוּב
 שֶׁשָּׂכַר בְּעֵלְיוֹ פּוֹעֵלִים לְמַלְאכְתּוֹ¹, מִי שֶׁטִּפֵּשׁ
 אֹמֵר מָה אֲנִי מוֹעִיל מְכַנִּים בְּזוֹ וּמוֹצִיא בְּזוֹ,
 מִי שֶׁפֶקֶח אֹמֵר וְכו'².

וּמְקָשִׁים, מֵה צָרְךָ כָּלֵל לְמִשְׁלֵל אִם הַדְּבָר הוּא
 פְּשׁוּט וּמוֹכֵן מַעְצָמוֹ. וּמְפָל שְׁכָן,
 לְמָה עֲשֵׂה שְׁנֵי מְשָׁלִים.

האויל סובר שהחכמה באה רק על ידי עת רצון

וַיֵּשׁ לֹמֵר שֶׁהַעֲנִין הוּא, שֶׁהָאֵוִיל סוֹבֵר שֶׁכָּל
 הַחֲכָמָה בָּאָה מֵהַקֶּב"ה כְּדַכְּתִיב (משלי ב, ו)
 'כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה', וְאִין הַכֵּל זֹכִים שֶׁתֵּהָא
 תְּפִלְתָּם נִשְׁמַעַת, מִשׁוּם דְּצָרִיךְ דְּוָקָא עַת
 רְצוֹן³, וְזֶהוּ 'רָאמוֹת לְאֵוִיל חֲכָמוֹת' שֶׁכְּמַדְמָה
 לוֹ שֶׁהֵם רְמוֹת לְפִי שֶׁבָּאוֹת מִלְּמַעְלָה⁴.

משל הכיכר מוכיח שצריך ללכת לרב כדי ללמוד

וּמִשׁוּם הָכִי עֲשֵׂה הַמְּשָׁל לְהִרְאוֹת טִפְשׁוֹת שֶׁל
 הָאֵוִיל, שָׂאֵם כְּדַכְּרִיו לֹא הָיָה צָרִיךְ
 שׁוּם אָדָם לְלַמֵּד אֶצְל הָרַב וְהַמְּלַמֵּד,
 וְהָרִי אֲנִי רוֹאִים אֲדַרְבָּה שְׂאוֹתֵם שֶׁהֵם חֲכָמִים
 מִתְחַלֵּה הִלְכוּ לְלַמֵּד אֶצְל רַבֵּם, וְזֶהוּ לֹא מֵאַחַר
 לְמִדָּם וְכו' א"ל.

אך הטיפש אינו רוצה לטרוח אפילו בדבר קל

וּשְׂעָם מִשְׁל הַכְּפָר, הֵינּוּ לְפִי שְׂאִין שׁוּם אֲכָל
 בְּעוֹלָם שֶׁצָּרִיךְ טְרַח וְיִגִיעָה כְּמוֹ הַלְחָם,
 וְקָרָא כְּתִיב (בראשית ג, יט) 'בְּעֵצַת אֲפִיךָ תֹאכַל
 לֶחֶם⁵', וּבִכְאֵן כְּבָר הוּא נַעֲשֵׂה לֶחֶם מִתְקָן
 וְאִין צָרִיךְ אֶלָּא טְרַח קַל לְהִבִּיא קָנִים
 וְלְהוֹרִידוֹ, וְאֶפִילוֹ הָכִי בְּעֵינֵי הַטִּפֵּשׁ הוּא
 נִרְאֶה טְרַח גְּדוֹל כְּהַר גְּבוּהָ לְפִי שְׂאִינוֹ רוֹצֵה
 לְטְרַח כָּלֵל⁶.

הלימוד מהטרוסקל שאף אם לא הצליח, התורה תבקש עליו

אֲכָל בְּזָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת שֶׁהִרְבָּה עֲשׂוֹ בֵּן וְלֹא
 הוֹעִיל⁷. וּמִשׁוּם הָכִי רַבִּי לְוִי נִתֵּן מְשָׁל
 אַחַר לְטָרְסָקֵל וְכו', כְּלוֹמֵר אִף עַל פִּי שִׂיחָה
 כְּמוֹ טְרָסָקֵל נְקוּב, שֶׁמִּתְחַלֵּה הַתּוֹרָה אֵינָה
 מִתְקַיֶּמֶת בּוֹ וְגַם אִין לוֹ זְכוּת לְכַוֵּן הַעֵת רְצוֹן
 שֶׁתֵּהָא תְּפִלְתּוֹ נִשְׁמַעַת, מְכַל מְקוֹם לְאַחַר
 שֶׁעֲמַל בְּכָל כַּחוֹ, בּוֹדָאי שֶׁיִקְבַּל שֶׁכֵּר טְרַחוֹ.
 וְהַשְּׂכָר יִהְיֶה שֶׁיִּמְסְרוֹ לוֹ טַעְמֵי הַתּוֹרָה וְיִהְיֶה
 חֶכֶם, כְּדָאֲמַרִּין פְּרָק י"א דְּסִנְהֶדְרִין (צט, ב)

פרי שמשונו

בו. בעל הבית שכר פועלים שימלאו סל שיש בו חור. בז. מי שפיקח מהו אומר, ולא שכר כל חבית וחבית אני נוטל. כך
 מי שהוא טיפש מהו אומר מה אני מועיל ללמוד תורה ומשכחה, מי שהוא פיקח מהו אומר, ולא שכר יגיעה הקב"ה נותן.
 בח. כנדרש לעיל מהפסוק בקהלת (ט, יא) 'וגם לא לחכמים לחם וגם לא לזבנים עשר וגו' כי עת ופגע יקרה את כלם' שצריך
 עת רצון. בט. האויל חושב שלא יוכל להתחכם משום שהחכמה באה מלמעלה, וצריך לבקש, ואם אין עת רצון לא יוכל
 להתחכם. וזה הפירוש 'ראמות' - שגבוה הוא 'לאויל', 'החכמות'. ל. שהיה מספיק להתפלל. לא. לכן צריך האויל
 ללכת ללמוד, וגם להתפלל, ובודאי יחכם כדלהלן. אך האויל אינו רוצה ללכת ללמוד, בתואנה שאם לא יהיה לו עת רצון, לא
 תיענה תפלתו שתתקיים בו תורתו. לב. ראה בברכות (נח, א): הוא (-בן זומא) היה אומר, כמה יגיעות יגע אדם הראשון
 עד שמצא פת לאכול, חרש, ורע, וקצר, ועמר, ודש, וברר, וטחון, והרקיד, ולש, ואפה, ואחר כך אכל ואני משכים ומרוצא
 כל אלו מתוקנין לפני. לג. לכן הביא המשל מהכיכר, להראות שאף בן שיש בו הרבה טרוח, ויש לטיפש אפשרות לקבלו
 כמעט ללא טרוח, מכל מקום הוא מתעצל ואומר שאי אפשר להשיג החכמה. לד. שעסקו בלימוד, ומכל מקום לא החכימו.

אינה כף, אלא אדרבה יִהְיֶה חֲכָמָתָא לְחַכְמִין
וְלֹא לְטַפְשִׁים. וְעוֹד, דְּהָא בְּלֵא הָא לֹא סִגְיָא,
שְׁצִירִף דְּקָא שְׁנֵי דְּבָרִים לְהַתְחַפֵּס שְׁיִטְרַח
וְיַעֲמַל, וְעוֹד שְׁיִבְקֵשׁ רַחֲמִים, וּמִפְשֵׁט הַכְּתוּב
נִרְאֶה שְׁאִין צִרְף כָּלֵל לְתַפְלָה, שְׁהָרִי הַתּוֹרָה
מְעִידָה עָלָיו וְכו' וּנְפֵשׁ עֲמַל עֲמַלָּה לּו' וְכו'.

התורה תבקש על הפתי שעמל, אף שלא פגע בעת רצון

ומשום הכי כְּדֵי לְתַרְץ הַכְּתוּב, הַתְּחִיל לומר
שֶׁהִנְאָמְנֹת שֶׁל הַתּוֹרָה הוּא שֶׁהִיא
מְחַכְמֶת פְּתִי, דְּהֵינּוּ שְׁאֵם בְּתַפְלָתוֹ לֹא יִפְגַע
עַת רְצוֹן וְאֵז הַבְּקֵשֶׁת רַחֲמִים שֶׁעָשָׂה לֹא הִיָּתֵה
מוֹעֲלַת כְּלוּם וְהִיא נִשְׁאָר פְּתִי, אֵז הַתּוֹרָה הִיא
נְאֻמָּנָת לְהַעֲדֵד עֲלֵיוֹט. וְעוֹד הוֹסִיף וְלָמַד הִיא
מְחַכְמֶת פְּתִי, לְפִי שֶׁהִיא נְאֻמָּנָה לומר שֶׁאֲפֵלו
מִי שְׁאִין לוֹ שֶׁכָּל לְפִי הִטְבַּע שְׁלוֹ, וְהוּא טוֹרַח
וְעֲמַל בְּתוֹרָה וּמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים, עַל זֶה גַם הוּא
יִתְחַכֵּם כְּדֵי שְׁיַדְעוּ שֶׁהִיא נְאֻמָּנָה וְלֹא יוֹצִיאוּ
לְעוֹ עֲלֶיהָ.²

נִפְשׁ עֲמַל עֲמַלָּה לּו' (משלי טז, כו), הוּא עֲמַל
בְּמָקוֹם זֶה וְתוֹרָתוֹ עוֹמֶלֶת לוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר,
וּפְרָשׁ רַש"י לְבַקֵּשׁ מֵאֵת הַקֶּב"ה לְמַסֵּר לוֹ
טַעֲמֵי תּוֹרָה וְסִתְרֶיהָ, עכ"ל.

וְזֶהוּ דְּאִין הַקֶּב"ה נֹתֵן חֲכָמָה אֶלֵּא
לְמִי שֶׁבִּלְבוֹ חֲכָמָה, דְּהֵינּוּ שֶׁעוֹמֵל בְּכָל כַּחוֹ
בְּתוֹרָה¹, וְאֵז אוֹתָהּ הַתּוֹרָה עוֹמֶלֶת לוֹ לְבַקֵּשׁ
מִהַקֶּב"ה וְכו'. וְעוֹד אָמְרוּ ז"ל (יומא עב, ב)
'עֲדוּת ה' נְאֻמָּנָה' (תהלים יט, ח) נְאֻמָּנָת הִיא
לְהַעֲדֵד בְּלוֹמְדֶיהָ², עכ"ל.

ביאור מדרש נוסף

וּלְפִי דֶרֶךְ זֶה³ יוֹבֵן מְדַרְשׁ יִלְקוּט (רמז תרעד) עַל
פְּסוּק זֶה⁴, 'עֲדוּת ה' נְאֻמָּנָה' שֶׁהִיא
'מְחַכְמֶת פְּתִי', וְלָמַד הִיא מְחַכְמֶת פְּתִי לְפִי
שֶׁהִיא נְאֻמָּנָה, עכ"ל. וְזֶה הַמְדַרְשׁ הוּא תְּמוּנָה.

מקרים בקושיית שהיה קשה למדרש בפסוק

וַיֵּשׁ לומר, שֶׁהַמְדַרְשׁ הַרְגִישׁ קִשְׁיָה בְּכַתוּב
שְׁאוֹמֵר 'מְחַכְמֶת פְּתִי', וְהֵלֵא שׁוֹרֵת הַדִּין

סיכום החידוש:

חכמה, ואם יש לו קושיה בפסוק כיצד לומר
זאת רבי אבהו.

ומובא בפנים תירוץ על הקושיה
הראשונה מדברי ריב"ח שענה למטרוניתא,
שכשם שאינה מלווה כסף לעני, כך אין
הקב"ה נותן חכמה למי שאינו חכם, משום
שהוא עלול ללמוד במקומות שאינם טובים.

תירוץ נוסף, על פי הגמרא שאומרת,
שבשביל להיות חכם, צריך לבקש רחמים,
אמנם אין זה מספיק, אלא צריך גם להרבות
בישיבה ולעסוק בתורה.

רבי יוחנן אומר שאין הקב"ה נותן
חכמה, אלא למי שבלבו חכמה, ולומד
מהפסוק בדניאל 'יִהְיֶה חֲכָמָתָא לְחַכְמִין',
אמנם כשאמרו זאת לרבי אבהו, אמר
שאפשר ללמוד זאת גם מהפסוק בפרשתנו
וַיָּבֵל כָּל חָכֵם לֵב נִתְּתִי חֲכָמָה'.

וצריך להבין, מדוע הקב"ה נותן חכמה
רק למי שבלבו חכמה, לכאורה צריך להיות
להיפך, שיתן למי שעדיין לו חכמה. עוד צריך
להבין, מדוע רבי יוחנן לא לומד מהפסוק
שלמד רבי אבהו 'ובלב כל חכם לב נתתי

פרי שמשון

לה. שבלבו חכמה, על ידי שהרבה בישיבה ועסק בתורה, יש בלבו חכמה. לו. להעיד עליהם שעמלו בה בכל כוחם, ותבקש
עליהם שיתקיים חכמתם בידם, כדלהלן. לו. שנתבאר שצריך לבקש רחמים. לח. תורת ה' תמימה משיבת נפש עדות
ה' נְאֻמָּנָה מְחַכְמֶת פְּתִי (תהלים יט, ח). לו. שתבקש עליו. מ. אכן מדובר על אדם שהרבה בישיבה, וגם ביקש על
כך, אך היות ולפי הטבע שלו אין לו שכל, וגם לא פגע בעת רצון, עדיין לא החכים. ומכחל מקום, היות שממשיך לעמול ולעסוק
בתורה, ראוי שאכן יצליח בתורה. לכן, התורה תבקש עליו.

תורה וגם עשירות, אמנם היות שצריך להתפלל על כל אחד בפרטות, הן על תורה והן על עשירות, לכן יתכן שלא יהיו עשירים, משום שכאשר בקשו על עשירות לא היה עת רצון. ובוזה מתרץ מדוע **וגם לא לחכמים לחם** - שלכאורה היות והתפללו על חכמה, היה צריך להיות להם גם עשירות. אלא, **פני עת** שצריך עת רצון **ופגע** שצריך להתפלל על זה, ורק אז **יקרה את כלם** שעל ידי תפילה ובקשה, נענים, שצריך לבקש בפרטות הן על חכמה והן על עשירות. אך יתכן שהיה עת רצון רק כשבקשו חכמה, ולא כשבקשו עשירות.

*

ועל פי הנ"ל יבואר מדרש נוסף, שמביא שני משלים על טיפשותו של הטיפש שנמנע ללמוד תורה. שהוא סובר, שהחכמה תלויה רק בתפילה, והיות שאינו בטוח שתתקבל תפילתו, הרי הוא נמנע מלשבת בישיבה וללמוד. וזהו ר'אמות לאויל חכמות, שגבוה הוא לאויל החכמה, שחושב שהכל תלוי רק בתפילה, ובמה יזכה שתהיה תפילתו נשמעת.

ועל כך נאמר המשל הראשון הוא על כיכר שהוא תלוי באוירו של בית, והיינו שהכיכר הוא דבר שטורחים בו הרבה בחרישה וזריעה והרבה מלאכות, וכשהוא תלוי באוירו של בית, ולא נשאר לטיפש הרבה טירחה רק להביא קנים, ועם כל זאת הוא נמנע ואומר שאין יכול להביאו.

והמשל השני, הוא מסל שיש בו נקב, ובעל הבית אומר למלאות בו, והטיפש אומר למה לי למלאות והלא בין כה הוא יפול החוצה. וכך הטיפש אומר למה לו ללמוד, שבין כה התורה לא תתקיים בו, משום שמתחילה אין בו כשרון, וגם לא בטוח שתתקבל תפילתו. אמנם האמת היא, שהיות שעמל בכל כוחו, בודאי שיתגלו לו טעמי התורה.

וזה מה שלמדנו בגמרא הנ"ל (המובא בתחילת החידוש), שהקב"ה נותן חכמה רק למי שבלבו חכמה, שעמל בה בכל כוחו.

ונמצא, שהקב"ה נותן חכמה רק למי שהוא חכם, וכאשר הוא מבקש חכמה, דהיינו שתתקיים החכמה בידו, אז הקב"ה שומע לו בצירוף מה שהוא מרבה בישיבה.

ומהפסוק 'ובלב' וגו' אי אפשר ללמוד זאת, שהרי כתוב 'נתתי חכמה', משמע שכבר נתן הקב"ה אף ללא בקשת רחמים, שהרי לא ידעו לבקש על מלאכת המשכן. לכן לומד רבי יוחנן דוקא מהפסוק 'יהב חכמתא לחכימין', שאף שהתמידו בתורה, מכל מקום כדי שיתקיים בידם, ביקשו על כך, והקב"ה נותן להם. ומוכרח שבקשו רחמים, שהרי כבר למדו, אלא שבקשו רחמים שיתקיים בידם, ונענו.

אמנם רבי אבהו סובר, שהיות וכתוב 'ובלב כל חכם לב', שלכאורה תיבת 'לב' מיותרת, ומדוע צריך לפרט לב, אלא מוכרח שמלבד מה שהיו חכמים שהרבו בישיבה, עוד הוסיפו 'לב' לבקש רחמים. ואף שלא בקשו רחמים על המלאכה הנצרכת לבניית המשכן, שהרי לא ידעו שיעטוו על כך, מכל מקום בקשו על חכמה יתירה כמרומזו בתיבת 'לב', והקב"ה נתן להם חכמה יתירה לבנות המשכן.

*

וזה מה שאמר איוב: **אמרתי ימים ידברו** שמי שעוסק בתורה הרבה ימים הוא יחכים **ורב שנים** מי שיושב ללמוד שנים רבות בישיבה הם **ידיעו חכמה**, אך **אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם**, שדוקא מי שמבקש מהקב"ה הוא זה שיחכם, אכן רוח היא מהקב"ה באנוש, שרק כשהקב"ה נותן חכמה יחכם, והראיה היא **שלא רבים אף שמרבים בישיבה**, שהרבה יושבים ביחד בישיבה ולומדים, מכל מקום לא **יחכמו ויקנים יבינו משפט**, וכמו שאמרו חז"ל שרק אחד יוצא להוראה.

*

וזה מה שכתוב בקהלת 'וגם לא לחכמים לחם', דהיינו החכמים שעושים מלאכתם עראי ותורתם קבע, ששייך אצלם שיהיה גם

‘עדות ה’ נאמנה’ בכך שהיא מבקשת שתהיה
 ‘מחכימת פתי’ לפי שעמל בה, ולמה היא
 מחכימת פתי לפי שהיא נאמנה היות שהיא טרח
 לעסוק בתורה, ראוי שיבין אותה ותתקיים בידו.

וכן אמרו, עדות ה’ נאמנה’ שנאמנה
 להעיד בלומדיה, שתבקש מהקב"ה שיפתחו
 לו שערי חכמה.
 וזה מה שאמרו במדרש הנראה תמוה,

מגילת אסתר חידוש כא

משום קבלת התורה מאהבה כפורים, ימות הפורים אינם בטלים לעולם

ועוד (קושיה ד') דבפרק קמא דמגלה
 (ו, א) אַמְרִינן, אַסְתֵּר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה, רב
 יוסף אָמַר מִהֲכָא יוֹמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא
 יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְהוּדִים, וְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק
 אָמַר מִהֲכָא זֻזְכָּרָם לֹא יִסּוּף מִזְרָעָם. ומקשים
 העולם, למה רב יוסף נקט רישיה דקרא ולא
 סיפיה, ורב נחמן נקט סיפיה ולא רישיה,
 ומאי בינייהו.

מקדים בטעם השמחה כפורים שני ימים
 ועוד הקשו הפוסקים, מה ראו מרדכי ואסתר
 לחלק מצנה זו בשני ימים, מה שלא
 עשו בכל שאר הנסים. והגם שתמצו (ירושלמי
 מגילה פ"א ה"א), כְּדִי לַחֲלֹק כְּבוֹד לְאַרְצָא יִשְׂרָאֵל
 וכו', עוד יש לדרש בו טעם אחר לשבחי.

כפורים שקבלו התורה מאהבה צריך 'לכנס' כמו בשבועות

דבשבת פרק ר' עקיבא (פח, א) אַמְרִינן, מִכָּאֵן
 מוֹדְעָא רַבָּא לְאוּרִיתָא אָמַר רַבֵּה אָף
 עַל פִּי כֹן, הַדּוֹר קִבְּלוּהָ בִּימֵי אַחְשָׁרוּשׁ.
 וקיימא לן (פסחים סח, ב) דְּהִכְלֵל מוֹדִים בְּעֶצְרַת

יומי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים
 וזכרם לא יסוף מזרעם* (אסתר ט, כח).

קשה (קושיה א'), מהו הכפלי. ולמה (קושיה
 ב') מתחלה אמר 'היהודים' ולבסוף
 'מזרעם', וכי אף ורעם אינו בכלל היהודים.
 ועוד (קושיה ג'), אם כבר קבלו עליהם
 היהודים לקיים כדכתיב 'לקיים עליהם' וכו',
 פשיטא שלא יעברו. ואם נאמר שהוא
 הבטחה שלא יעברו, כדאמרין בילקוט
 משלי (רמז תתקמד) על פסוק (ט, ב) 'טבחה
 טבחה מסכה יינה' כל המועדים בטלים וימי
 הפורים אינן בטלים לעולם, קשה, מאי שנא
 פורים שהוא מדרבנן משאר המועדים שהם
 של תורה. ואי משום תקף הגס, הלא יציאת
 מצרים גדולה מזו, שאנו חייבים לזכר אותה
 בכל יום, ובשבילה עושים חג המצות,
 ולעתיד יהיה בטל לפי זה המדרש, ואף
 היציאת מצרים תהא טפלה לעתיד (ברכות
 יב, ב'), ומאי אולמיה דפורים?.

פרי שמשון

א. והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך
 היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם. ב. שכפל לומר גם 'לא יעברו מתוך היהודים', וגם 'לא יסוף מזרעם'. ג. והיה צריך
 לכתוב 'זכרם לא יסוף מהם'. ד. תניא, אמר להם בן זומא לחכמים, וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח וכו', אמרו
 לו, לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד מלכות עיקר ויציאת מצרים טפל לו. ה. אם יציאת מצרים
 שהיא חשובה כל כך תהיה טפלה לעתיד, במה חזק יותר כחו של נס הפורים שיסאר לעתיד. ו. מקשים, למה רב יוסף
 מביא דוקא את תחילת הפסוק 'ימי הפורים', ורב נחמן את סוף הפסוק 'וזכרם', ומה ההבדל ביניהם [בתוספות נתבאר מדוע
 רב נחמן נקט את הסוף, אך לא סברת רב יוסף]. ז. שלא היו בה ערים מוקפות חומה באותה שעה, ורצו שגם בארץ ישראל
 תהיה החשיבות של הקריאה בטר. ח. להלן יבואר שהשני ימים הם שתי בחינות, ולאחר מכן יחזור לבאר הפסוקים כאן.
 ט. יש לישראל טענה המוכיחה שקיבלו את התורה באונס, שהקב"ה כפה עליהם את ההור, ואמר להם שאם לא יקבלו את
 התורה שם תהא קבורתם. י. אפילו שבתחילה קבלו את התורה באונס, מכל מקום חזרו וקבלו אותה מרצון ומאהבה
 בימי הפורים.

שותים הרבה לרמוז על השכר לעתיד שהוא יין המשומר

ומשום הכי מצוה לשתות הרבה ביום פורים,
שעקר שכר של עתיד, הוא יין
המשומר בענביו מששת ימי בראשית.^כ

בפורים נתרבה השכר לצדיקים והעונש לרשעים

וכתב הכבוד חכמים (בספרו כבוד הבית) סוף פרק
קמא דמגלה, דמהאי טעמא אמרינן (פיוט
שושנת יעקב) 'ברוכים כל הצדיקים, ארורים כל
הרשעים'.^{כא} לפי שמחמת גס זה, ענש
הרשעים יותר חמור, שאין להם עוד טענת
אנס, ואין עוד מודעא לאורייתא. וכן שכר
הצדיקים יותר מרבה כי נצטוו ועשו, ואף
האמות אבדו כל חלקם בגן עדן מאחר
שקבלו עלינו ברצון.^{כב}

שני ימי פורים כנגד לימוד התורה ומצוות התורה

והנה התורה ענינה למוד ומעשה והם שתי
דברים, והמעשה חשוב מן הלמוד (קידושין
מ, ב). וכל ישראל חייבים במעשה, אבל אין בלם
ראויים ללמוד, שיש מי שחסר דעת ואם אין דעת
בינה מנין (אבות פ"ג מ"ז), ויש מי שהוא מטפל
ואנוס.^{כג} ומשום הכי תקנו שני ימים, לרמוז על
הלמוד והמעשה שקבלו עליהם ברצון טוב.

ככפרים זהירים יותר במצוות התורה וככרכים בלימוד התורה

וחלקו גם כן בין כפרים לכרפים. משום

דבעינן נמי 'לכס', שהוא יום שנתנה בו
תורה לישראל.^{כד} ואם כן פורים נמי בעינן
לכס, משום שהוא יום קבלת התורה.^{כה}

במקרא מגילה יוצאים ידי חובת תלמוד תורה בפורים

ולאו דוקא דבעינן נמי 'לכס', דהינו שמחייבים
לתת חציו לה' בלמוד התורה,^{כז} שהרי
במקרא מגלה סגי לתלמוד תורה של אותו
היום. ויש רמז לזה^{כח} ממאי דאמרינן פרק קמא
דמגלה (י, ב) 'היה לה' לשם' - זו מקרא
מגלה, 'לאות עולם לא יפרת' - אלו ימי
הפורים. דשמע מינה שמה שיהיה לה' ביום
הזה הוא מקרא מגלה לחודיה ואין חיוב
לשום למוד אחר. וכן המנהג, שאין התינוקות
הולכים לבית רבן ביום פורים, ונתנו רמז אין
אסתר מגדת'.^{כט}

בפורים נהיינו מצווים ועושים ולכן לעתיד נקבל שכר גדול

והדין נותן, להיות שמחים וטובי לב על
שקנינו באתנו יום שמחת התורה
ושמחת מצוות, בפיו כח השכר, שגדול
המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה
(קידושין לא, א).^ל ומה שפכר נצטוינו מהר סיני,
אינו נקרא צווי, הואיל שלא קבלנוהו עלינו
אלא באנס, אבל בזמן פורים קבלנוהו עלינו
מדעתנו וכאלו אותו היום נצטוינו.^{לא}

פרי שמשונו

יא. נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע ליישב את סתירת הפסוקים אם יום טוב הוא 'לה' או 'לכס', לרבי יהושע בכל יום טוב צריך
שיהיה חציו לה' וחציו לכס, ולרבי אליעזר יכול אדם לבחור אם כולו לה' או כולו לכס. בעצרת מורה רבי אליעזר שצריך להתענג
בו בשמחת מאכל ומשתה ולקיים 'לכס'. יב. להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל, שנחנה תורה בו (רש"י).
יג. רבינו לומד מסכתא, שבפורים גם צריך 'לכס'. נאמנם בגמרא שם רב יוסף לומד זאת מהפסוק (אסתר ט, כב) 'ימי משתה
ושמחה'. יד. שצריך לעסוק בתורה וגם להתענג באכילה ושתייה. טו. שבפורים מספיק לקרוא את המגילה, ובשאר
היום לעסוק באכילה ושתייה. טז. תחת הנעצוץ יעלה ברזש תחת ותחת הסרפד יעלה הדס והיה לה' לשם לאות עולם לא
יפרת (ישעיה נה, יג). יז. כן הוא במהרי"ל: אין להגיד ההלכה אל הבחורים בתענית אסתר, וסמך לדבר 'אין אסתר מגדת'.
יח. עיין שם, שרב יוסף [שהיה סומא] אמר, שאם יאמרו לי שאין הלכה כרבי יוחנן שסומא פטור מן המצוות, אעשה סעודה
לתלמידים, מפני שיתברר לי שאני מצווה ועושה. יט. ולכן בפורים שקבלנו מאהבה, אנו נקראים מצווים ועושים, ויש לנו
לעולם הבא שכר מרובה של מצווה ועושה. ואנו שמחים ביום הזה, על קבלת התורה מאהבה, ועל השכר שנקבל בעולם הבא.
כ. כדאיתא בברכות (לד, ב): מאי עינן לא ראתה, אמר רבי יהושע בן לוי, זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית.
כא. וצריך ביאור מה שייכותו להודאה על הניסים בפורים. כב. כמו שאמרו בחגיגה (טו, א): זכה צדיק נטל חלקו וחלק
חברו בגן עדן, נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם.

לפרזים שבעקר זהירים במעשה עיקר הפורים הוא י"ד

ולכן הפרזים והכפרים שאינם יכולים ללמד כל כך, אבל זהירים במעשה, עקר הפורים הוא יום י"ד, דהינו יום ראשון. והשני להם הוא יום ט"ו, שמחכים לעשות אף בו משתה ושמחה ואין בו קיום מצוות פרטיות, וחיבים ללמד בו תורה כמו בשאר הימים, והסעדה שמרבים בו הוא לפי שקבלנו עלינו מאהבה ללמד התורה.

בכרכים שי"ד רומז ללימוד התורה עושים מקצת סעודה

אמנם בכרכים עושים להפך, יום ראשון דהינו י"ד עושים בו משתה ושמחה, לפי שהוא כנגד קבלת למוד התורה, ואין בו מצוות פרטיות. והיום שני שהוא יום ט"ו, הוא להם לזכר קבלת המצוות. לפי שבכרכים אפשר להם בקל ללמד תורה, משום הכי מקדימים הזכר של שמחת התורה, פי כן הסדר שהתלמוד מביא לידי מעשה^{כה}.

בני ארץ ישראל ששם עיקר התורה עושים בט"ו

ובזה ניחא, שבני ארץ ישראל עושים בט"ו^{כז}, ויש זכרון לארץ ישראל בגס זה למעליותא, לפי שאין תורה כתורת ארץ ישראל (כ"ו טז, ד), ועין עוד לעיל (חידוש טו) על מיחייב איניש לבסומי וכו'. מה שאין כן בכפרים, שיותר קל להם לקיים המצוות מהלמוד, משום הכי מקדימים הזכר של המצוות^ל.

דבכפרים שאין להם מזונות ברוח, אינם יכולים ללמד תורה אלא בדחק, אבל זהירים במעשה. ובכרכים אינם כל כך זהירים במעשה, אבל יכולים ללמד תורה בלי דחק, וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה. וכדאמרין בפרק קמא דערובין (כא, ב), דרש רבא מאי דכתיב (שיה"ש ז, יב) 'לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים', אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבוננו של עולם, אל תדינני פיושבי כרכים שיש בהם גזל ועריות ושבועת שוא ושקר, אלא נצא השדה נלינה בכפרים, בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקים בתורה מתוך דחק, עכ"ל^{כח}.

בכפרים, י"ד רומז למצות התורה וט"ו ללימוד התורה

והנה יום מקרא מגלה (יום י"ד) רומז למעשה שעושים שמחה על שקבלו עליהם המעשה, ולכן אוכלים ושותים ושמחים. ובאותו יום אין כל כך חיוב ללמד (כדלעיל), ועוסקים במצות מקרא מגלה משלוח מנות מתנות לאביונים.

אין מדקדקין במעות פורים משום שהוכפל שכרו לעתיד לבוא

ואין מדקדקין באותו יום במעות פורים (ש"ע תרצ"ג ס"ג), יען הרוחנו שָׁכַר כפול ומכפל לעתיד לבוא^{כט}.

נותנים לנכרים משום שקבלנו חלקם בעולם הבא

ונותנים אף לנכרים (שם), הואיל שהרוחנו חלקם בעולם הבא^ל.

פרי שמשון

כד. ומוכח מכאן, שבכרכים יש יותר תורה ופחות קיום המצוות, ובכפרים יש יותר קיום המצוות ופחות תורה. ובאופן זה נקבע שמחת פורים שלהם, כדלהלן. כה. כדלעיל שבפורים נהיינו מצווים ועושים. כו. שבכות שקבלנו את התורה מאהבה בפורים, אין הגוים יכולים לטעון לקב"ה מדוע לא כפית עלינו ההר וגם לנו מגיע עולם הבא, כדלקמן. נעל דרך זכה נוטל חלקו וחלק חברו, שאנחנו נותנים להם חלק בעולם הזה ואנו מקבלים חלקם בעולם הבא. כז. כפי שכתב הרמ"א (אורח חיים סי' תרצ"ה ס"ב): חייב במשתה ושמחה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו, וכן נהגו. כח. ולכן י"ד שהוא יום ללימוד התורה, קודם לט"ו שהוא יום קיום מצוות התורה. כט. כמו שאמרנו בירושלמי (מגילה פ"א ה"א): שהטעם שתקנו קריאת המגילה בט"ו לכרכים המוקפים חומה מימות יהושע, ולא מימות אחשורוש, מפני כבודו של ארץ ישראל. ל. בכפרים, שאצלם העיקר בתורה זה קיום המצוות, משום שקשה להם ללמוד, עיקר שמחת הפורים אצלם היא על קיום המצוות, לכן

חוזר לתרץ הקשויות לעיל

לא יעברו, היינו לעתיד לבוא שרק ליהודים יש שחר

והשתא^א דאמרין ששמחת אלו הימים תלוי במה שקבלנו עלינו התורה והמצוות, ומחמת זה נסתם פיהם של האמות לקטרג עלינו לעתיד לומר שאנו לא קבלנו התורה אלא מאנס, ותנה לנו מראש וכו' (ע"ז ג, א)^ב, אם כן לעתיד לבוא, כשאנו אוכלים חלקם של האמות, צריכים אנו לזכר את ימי הפורים שאגרמו לנו זה. ומשום הכי יומי הפורים האלה לא יעברו – לעתיד לבוא^ב 'מתוך היהודים' – היהודים דוקא לאפוקי נכרים שאין להם חלק לעולם הבא מפני הפורים, ותמיד יהיה לנו לאות ולמופת על טוב חלקנו. ועקר קרא איצטריך לעתיד, שיהיו כלם חיים וקיימים אותם שנעשה להם הנס^ב, ויקימו בודאי ימי הפורים כמצותם ממש לפי שבאותו זמן אין עוד מיתה בעולם^ב ואין שום פגע רע המעכב בקיום המצוות (תירוצו א', ג)^ב.

ז'כרם', בעוה"ז אף כשיש קושי לפחות יעשו וכו'

ומכל מקום הוסיף 'וזכרם לא יסוף מזרעם'^א לומר שבבעולם הזה אף על פי שתהיה איזו סבה המעכבת בשמחת פורים כנ"ל^א, מכל מקום איזה דבר וזכר יעשו לעולם^ב, הואיל שפך קבלו עליהם (תירוצו קו' ב')^ב.

ביאור המחלוקת בין רב יוסף לרב נחמן

ולפי דרך זה^א, רב יוסף הביא ראיה שאסתור ברוח הקדש נאמרה מרישיה דקרא, שהוא דבר שיהיה לעתיד. אבל לא מסיפיה ד'וזכרם לא יסוף' וכו', שזה אינו נראה נבואה, רק השכל מחייב כן, הואיל שכבר קבלו עליהם לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם.

ורב נחמן אדרבא סובר להפך, ש'וימי הפורים' אינו נראה נבואה, שהדעת מחייב כן. שהרי אם ישאל ירצו לאכל לעתיד חלקם של האמות, צריך שביאו טעם וראיה לדבריהם, וכשיקימו מצות פורים, זה יהיה להם לאות ולמופת, אבל מסיפיה דקרא שפיר

פרי שמשונו

מתחילים ביום הראשון בקום מצוות הפורים ועושים סעודה לרמו על אהבתם לתורה. וביום השני, עוסקים בלימוד התורה. ובכרכים, שאצלם העיקר זה הלימוד תורה ושני לו קיום המצוות, מקדימים ללימוד תורה ב"ד, שזה אצלם עיקר שמחת הפורים, ואז עושים רק סעודה קטנה. והלימוד מביא לידי מעשה. ואחר כך ביום ט"ז שהוא זכר לקיום מצוות התורה, עושים את הסעודה. ולכן אמרו שדיון מוקף חומה, הוא מיוחד יהושע בן נון, מפני כבודה של ארץ ישראל. שבארץ ישראל יש יותר חכמת התורה, ולכן צריך להדר שבכרכים שבארץ ישראל יעשו בט"ו. לא העולה מההקדמה עד כאן, שטעם שמחת פורים הוא משום שנהיינו מצווים בתורה, ויש לנו שחר על לימוד וקיום מצוות התורה. בחיקו, ואומר למי שעסק בה יבא ויטול שחר. ויאמרו אומות העולם, רבש"ע כלום כפית עלינו הר כביגית ולא קבלנוה כמו שעשית לישראל. יאמר להם, הרי גם את שבעת מצוות בני נח לא קיימתם. ויאמרו לפניו, רבש"ע תנה לנו מראש אפשרות לקיים את המצוות ונעשה. יאמר להם הקב"ה שוטים שבעולם, מי שטרד בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרד שבת בערב שבת מהיכן יאכל בשבת. לג. והקשינו לעיל, מהו הכפל בפסוק, ומה החידוש שלא יעברו אם קבלו עליהם. ועתה מתורץ, שלא יעברו מדבר על העתיד לבוא. לד. אחרי שיקומו בתחיית המתים. לה. ולא יהיה אבלות המונעת שמחת פורים מאבל. לו. מתורץ שאין כאן כפילות. יומי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים, מדבר על כך שאתו דור שנעשה להם הנס, הם יקיימו אותו גם לעתיד לבוא. יזכרם לא יסוף מזרעם' היינו זכר הפורים היינו זכר הפורים באחד מן הזמנים. וכמו שכתב (איכה ב, ה) 'שכח ה' בציון מועד המועדים לא הבטיח עליהם ויתברך שלא יגרום החטא ביטולם באחד מן הזמנים. וכמו שכתב (ח"א ט"ו צג): נראה לי פירושו, שכל ושבתי. אבל בימי הפורים הבטיח דכתוב (אסתר ט) 'לא יעברו מתוך היהודים זכרם לא יסוף מזרעם'. לא יעברו ולא יסוף עשאוהם הבטחה. מ. תמצית הפסוק: [נהימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור וגו'], בנוסף לכך יומי הפורים האלה לקיים אותם בפרעל לא יעברו לעתיד לבוא מתוך היהודים דוקא שרק להם יהיה העולם הבא, ובעת הדור שנעשה לו הנס, ואף בדרות שלא יוכלו לקיים משום גזירות הגויים, מכל מקום זכרם לא יסוף מזרעם שלכל הפחות יעשו זכר. מא. שנתבאר שלא יעברו מתוך היהודים' מרמז על לעתיד לבוא, וזכרם לא יסוף מזרעם' היינו שאף בשעת הגזירות יקיימו לפחות הזכר של הפורים.

ותחי נפשכם', ואמרו ז"ל (שמו"ר כו, ט) שהכל תלוי באזן, מי שמטה אָזְנוֹ לְשִׁמְעַע דְּבַרֵי תוֹרָה ותוכחות יש לו חיים, 'אָזְן שִׁמְעַת תוֹכַחַת חיים' (משלי טו, לא) וכו'.¹⁰⁰ והנה, ישראל עד זמן הָמָן לא רצו לנטות אָזְן לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם על תורה,¹⁰¹ ובימי הָמָן נטו אָזְן וקבלו עליהם, והיה זה לטוב להם. ואם כן אלו האזנים מתוקים שאנו עושים, אינם אזנים של הָמָן ממש, רק האזנים של ישראל שגָרַם הָמָן שִׁיטו אָזְן לתורה.¹⁰² ומנהג של ישראל תורה היא, תורה היא ממש.¹⁰³

¹⁰⁰ ימי הפורים אינם בטלים לעתל שאינם זכר ליציאת מצרים

והטעם¹⁰⁴ שְׁכַל הַמוֹעֲדוֹת בְּטָלִים יְמֵי הַפּוּרִים אינם בטלים. לפי שְׁכַל הַמוֹעֲדִים אָנוֹ אוֹמְרִים 'זָכַר לִיציאת מצרים' חוץ מפורים, ויציאת מצרים גופה תהא טפלה לעתיד לבוא (ברכות יב, ב), לפיכך המועדים הרומזים אליה יהיו גם הם טפלים. מה שאין כן פורים שלא נאמר בו זכר ליציאת מצרים, והיה עקר יותר מהם (המשך תירוץ קו' ג').¹⁰⁵

סיכום החידוש:

הפורים שקבלו את התורה מאהבה נסתמה טענתם, ואינם זכאים לעולם הבא. וישראל נהיו מצווים ועושים [שהרי עד אז היה להם טענת אונס] ולכן זוכים לשכר כפול, ולשם כך

מוכח, דאָפּלו שְׁכָבַר קִימוֹ וקבלו עליהם, דילמא לא עשו. וכי לא יש כמה מצוות בעוונותינו הרבים שאין ישראל זהירים בהם (תירוץ קו' ד').

טעם שעושים אזני המן מתוקים

ודרך צחות יש לתן טעם, למה נהגו כל ישראל לעשות ביום פורים אזנים של הָמָן מתוקים¹⁰⁶, דלמה דוקא עושים האזנים ולא העינים והידיים או אזה איבר אחר. ועוד, אף עשו מתיקות באיברי הָמָן הרשע, שהוא כלו מקלל ורע ומר. ועוד, דאָדְרָבָא טעון שרפה, כמו שכתוב בדרכי משה ארח חיים סימן תר"צ (ס"ו) בשם הערוך, שהבחורים עושים צורת הָמָן ושורפים אותו וכו'.¹⁰⁷ ועוד במדרש (הובא בדרכי משה) 'תמחה את זכר עמלק' (דברים כה, יט) - אָפּלו מן העצים ומן האבנים. ואם צריך למחות את שמו, ולמה אוכלים אותו, והתכיב ולא ידבק בידך מאומה מן התרם' (דברים יג, יז).

אזני ישראל, שהמן גרם להם להטות אוזן לתורה

יש לומר, שהכתוב אומר (ישעיה נה, ג) 'שמעו

עד הפורים היה טענה לגוים שיוכלו לקבל שכר בעולם הבא, שטוענים שלא קבלו התורה כי הקב"ה לא כפה עליהם את ההר כגיגית, כמו שכפה על היהודים. אמנם ביום

פרי שמשון

מב. ראה בהקדמת המהר"ט צהלון לספרו לקח טוב על המגילה: האוכל יאכל ביום הזה מינים ממיני אזני המן, כטעם המן עושים ומתקנים, מטוגנים כצפיחית בדבש. מג. כך כתב: כתב הפורין (ערך שוור). מנהג בבבל ועילם כל הבחורים עושין צורה כדמות המן קודם פורים ותולין אותה על גגותיהן ד' ד' ימים, ובימי פורים עושין מדורה ותולין את הצורה לתוכה ועומדים סביבה ומזמרים, ויש להם טבעת תליה בתוך האש שתולין בה את הצורה וקופצין מצד האש לצד אחר. מד. לשון המדרש: 'שמעו דבר ה', הדא הוא דכתיב (ישעיה נה, ג) 'שמעו ותחי נפשכם' וכו', רמ"ח אברים באדם הוה והאזן אחד מהם, וכל הגוף מלוכלך בעבירות והאזן שומעת וכל הגוף מקבל חיים 'שמעו ותחי נפשכם'. מה. אלא קבלוה בכפיה. מו. ראה מה שכתב רבינו (יתרו חידוש יב), במעלת האזן שמוכה כל הגוף: ולכן נבראת האזן באדם, כדי שאם יהיה מלוכלך בעבירות, ישמע מתחלה דברי מוסר ותוכחה ויחשוב בלבו בעבודת ה', חו תהיה הכנה לקדושה שתוכל להכנס, דאי לאו הכי לא יעלה בידו. מז. על כל מנהג נאמר 'מנהג ישראל תורה', וביותר מנהג זה של ישראל, שרומז על קבלת התורה ממש. מח. לעיל ביאר רבינו את הטעם שיזכרו את הפורים לעתיד לבוא. וכאן בא לבאר את הטעם שאר המועדים בטלים. מט. אלא הוא משום שקבלנו בו את התורה. ולעיל נתבאר בהרחבה, שלא יתכן שלא לקיים פורים לעתיד לבוא, היות שכל העולם הבא הוא מכוחו של פורים, שקבלו התורה באהבה.

שכרנו לעולם הבא, בכך שאנו מקבלים גם את חלקם.

אכילת **אוזני המן** מתוקים, מרמז לאוזני ישראל שהטו אזנם לתורה על ידי גזירת המן. וזכו משום כך לעולם הבא.

*

יש שתי בחינות בקבלת התורה, שעליהם מודים בפורים, וכנגדם יש שני ימי הפורים. א, שזכינו בלימוד התורה. ב, שזכינו בקיום מצוות התורה.

והנה אצל הכפרים שייך יותר קיום מצוות התורה, לכן עיקר הפורים שלהם הוא היום שכנגד קיום המצוות מעשיות, וזה ביום הראשון. ועושים סעודה להודות על קיום המצוות שבתורה, ויוצאים ידי חובת תלמוד תורה במקרא מגילה. וביום השני, שמרמז על לימוד תורה, הם מרבים בלימוד תורה ועושים סעודה קטנה להודות על לימוד התורה.

אמנם בכרכים שאצלם שייך יותר לימוד התורה, היום הראשון הוא היום שכנגד לימוד התורה, שהתלמוד מביא לידי מעשה, ואז מרבים בלימוד תורה ועושים סעודה ושמחה עבור קבלת לימוד התורה. וביום השני שהוא כנגד המעשה, אז מקיימים המצוות מעשיות, ומסתפקים בקריאת מגילה לצאת ידי חובת תלמוד תורה.

במסכת מגילה מדייקת הגמרא, שהמוקפים חומה עושים את יום חמשה עשר. ותלו זאת באלו שהיו מוקפים חומה בימי יהושע בן נון. ובירושלמי נאמר הטעם, משום שרצו לחלוק כבוד לארץ ישראל.

שאינן תורה כתורת ארץ ישראל, שיש בה מעלה יתירה. ולכן עושים זכר לארץ ישראל, בזה שמקדימים את היום שעושים בו זכר לקבלת לימוד התורה מאהבה, כשלומדים בלי מצוות מעשיות, בעשותם ביום י"ד קצת משתה ושמחה. ורק למחר, ביום ט"ו, עושים את המצוות המעשיות, זכר לקבלת המצוות מאהבה. [עיקר המוקפין הם בני ארץ ישראל, משום שאינן תורה כתורת ארץ ישראל].

צריך 'לכם' להתענג במאכל ובמשתה, להראות ששמחים בקבלת התורה. אך הוא שונה מכל יום טוב, שבו צריך חציו לכם וחציו לתלמוד תורה, שבפורים יוצאים ידי חובת לימוד תורה על ידי מקרא מגילה.

וזה פירוש הפסוק **וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים**, היינו אותו דור של הנס, **וזכרם לא יסוף מזרעם** אף בשעה שיש פגע רע, כגון גזירות או חולי יקיימו לפחות הזכר של הפורים.

והטעם שאין עושים שאר המועדים לעולם הבא, היות והם זכר ליציאת מצרים, ויציאת מצרים יהיה טפל לעתיד לבוא. אבל פורים לא יעבור, שעיקר מצוותו היא קבלת התורה מאהבה, ובזכותו אנו אוכלים חלק האומות לעולם הבא.

ולפי זה תובן מחלוקת רב יוסף ורב נחמן בר יצחק, מניין שאסתר נאמרה ברוח הקודש. רב יוסף הביא ראה מתחילת הפסוק **וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים**, שמכך שידעו מה יהיה לעתיד לבוא, שכל המועדות יבטלו מלבד ימי הפורים, היא ראייה שנכתבו הדברים ברוח הקודש. אבל מה שיעשו בכל הדורות זכר, הוא דבר שהשכל מחייבו.

אבל רב נחמן סבר להיפך, שהדעת מחייבת שכאשר ירצו ישראל לאכול לעתיד את חלקם של הגויים, יצטרכו להביא ראייה לדבריהם, וקיום ימי הפורים תהיה להם לסימן לזכות זו. אבל מה שיהיה בכל הדורות, שכל ישראל בכל הדורות יהיו זהירים לעשות לפחות זכר, גם בזמני מצוקה, הוא דבר שצריך רוח הקודש לדעת זאת.

*

הובאו בתוך הדברים טעמים למנהגי פורים: מרבים בשתיית יין, שביום זה זכינו לעולם הבא שעיקר שכרו יין המשומר.

ולכן אין מרדקקים במעות פורים, היות ונכפל שכרנו לעולם הבא.

וגם נותנים לנכרים מעות, היות ונסתמה טענתם מדוע לא קבלנו התורה, ונכפל

אור החיים הקדוש - רבי חיים בן רבי משה זיע"א

ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת (לב, לב).

ועתה וגו'. יתבאר על דרך אומרם שטען משה לפני ה' כי עשו ישראל תשובה (ב"ר פכ"א) אין ועתה אלא תשובה, והוא מה על הדבר הרע.

ישמח ישראל - רבי ירחמיאל ישראל יצחק בן רבי יחיאל זיע"א

ביני ובין בני ישראל אות הוא לעלם וגו' וביום השביעי שבת וינפש (לא, יז).

וביום השביעי שבת וינפש. פירש רש"י ז"ל, נח וכו' ומי שכתוב בו לא ייעף ולא ייגע וכל פעלו במאמר הכתיב מנוחה לעצמו, לשבר את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע. היינו להראות שאף בדברים הרוחנים שאינם אלא במחשבה ומה גם בדיבור, שייך נמי מנוחה וקדושה, היינו לשבר את האוזן, כי אף שלכאורה היא מהחוששים שאינם ברשותו של

אדם והשמיעה אינו רק רוחניות, מכל מקום יוכל האדם לקדש ולטהר את עצמו על ידי קדושת שמירת שבת במחשבה שאפילו האיברים האלו לא ישמעו מה שאינו לרצון הקב"ה, ועיקר שמירת שבת היא במחשבה, מלאכת מחשבת אסרה תורה, ועל ידי המחשבות קדושות נתקדש ונתטהר שאינו שומע רק הרצון וחפץ הבורא ב"ה.

בן לאשרי - רבי יצחק בן רבי אשר אנטשיל הכהן זיע"א

ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וחסתי את אשר אהן ורחמתי את אשר ארחם (לג, יט). וחסתי את אשר אהן ורחמתי את אשר ארחם. עיין רש"י, וקצת קשה דנראה חס ושלום כשינוי רצון. ויש לומר דהשם יתברך עונה תיכף כל התפלות, רק לפעמים על ידי סבה נשאר

השפיע בעולמות העליונים שמורה להמתפלל לעולם הבא, וזה שהבטיחו ה' שתפלת בני ישראל לא תחזור ריקם, ויתקיים זבאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך תיכף בעולם הזה.

לימוד יומי מהספר הקדוש יסוד ושורש העבודה

מהאי גברא רבה ויקרא, מחצב סנפירא וכו', כמוהר"ר אלכסנדר זיסקינד בכמהור"ר משה.

קריאת שנים מקרא ואחד תרגום

שער השמיני שער העליון

לבורא יתברך שמו ויתעלה נחת גדול מענין זה. וזהו עיקר ושורש עבודת בן חביב לאביו, לשמות בשמחתו היינו בעת עשיית רצונו, הן הוא בעצמו הן אדם אחר, ולהצטרך באיזה ענין שנעשית נגד רצונו, הן הוא בעצמו הן אחרים. גם בכל מקום אשר יקרא האדם בתנ"ך איזה ענין מגבורות ונפלאות הבורא יתברך שמו, דהיינו ענין שיצא מדרך הטבע, יחשוב אדם אז במחשבתו גבורות ה' גבורות ה' כמה פעמים בשמחה עצומה. את אחי ורעי אנכי מבקש, לבל ירע בעיניכם כי לא באתי להגיד את הרשום כל המקומות מענינים אלו בכל התורה, כי בודאי אצא מגדר הקיצור בדבר שרשמו ניכר מכלל אומר, כי אדם יפיק תבונה מעצמו ליתן דעתו בזה אל הכוונה בכל המקומות מענינים אלו לכיין כוונת הנ"ל, ואשרי חלקו.

ועוד כלל אחר בעבודת בוראנו יתברך שמו ויתעלה, בקריאת הפרשה, בכל מצות הנהוגות עתה בזמנינו, הן מצות עשה והן מצות לא תעשה, יקבל על עצמו בשמחה עצומה, במצות עשה לעשותה, ובמצות לא תעשה לזוהר ממנה. גם שומע כעונה לענין זה, בעת שמיעתו הפרשה מפי הקורא בשבת ימים טובים ובשני וחמישי, יכוין גם כן בכל הערות שהיערנו לכיין בשעת קריאת פרשה שנים מקרא ואחד תרגום, ודי בהערה זו.

גם לרבות קורא אחר קורא, בקריאת ההפטרה של הפרשיות יכוין כל הנ"ל. ועוד נוסף הוא, בכל מקום אשר יקרא בהפטרה עניני נחמות על העתיד, ראוי לאדם בעת קריאתו ליתן הודאה עצומה בשמחה בלבו ובמחשבתו להשם יתעלה על נחמות האלו, וגם יצפה לתשועת ה' בתשוקה עצומה, מתי יגיע התור ויבואו הנחמות האלו, כי הלא דבר זה נשאל לאדם אחר פטירתו צפית לישועה, ובודאי כשיכוין אדם בזה זילגו לפעמים עיניו דמעות רבות מגודל התשוקה שישתוקק מאוד בלבו מתי יגיע זה.

עוד כלל אחר, לבי לחוקקי ישראל לחקוק על לוח לבם, בכל מקום שיקרא בעניני גבורות ונפלאות של יוצרנו ובוראנו יתברך שמו ויתעלה, שעל ידי זה נתגדל ונתקדש אז שמו הגדול ברוך הוא וברוך שמו לעיני כל ישראל ובעיני האומות עובדי אלילים, ראוי לאדם להכניס בלבו שמחה עצומה עד מאוד על זה, ודי בזה.

הלא המה באו בכתובים למעלה בשערים הקדומים בשם זוהר הקדוש, שיזהר האדם מאוד בדקדוק המלות היטב, אף בלמוד התורה, ומה גם בקריאת פרשה שנים מקרא ואחד תרגום, ועונשו גדול רחמנא לצלן מן שאינו נוהר בזה, ועל כן ישם האדם אל לבו להזהר בזה מאוד, ודי בהערה זו.

היות נמצא השער ההוא בשבתות השנה, יום שבחר ונתנו ה' יתברך שמו עליון על כל ימי החול, על כן מן השם הוא זה אשר לו יקרא שער העליון, כי על כן בך ה' את יום השבת ויקדשהו עליון על כל לשם ולתהילה. ובו יבואר כל הסדר והנהגה של ערב שבת קודש, וקצור כוונת מזמורים של קבלת שבת קודש, וכל התפילות של שבת, וכוונת קדוש היום, וכוונת כהן ולוי וכל העולים אחריהם לקרות בתורה, והנהגת של כל היום שבת קודש עד אחר הבדלה.

פרק ראשון

בנשף ליל ששי, והכינו תקון גדול. כלילה ההוא נדדה שנת העובד את ה' בלב שלם ובנפש תפצה, להיות נעור ללמוד כל הלילה עד הבוקר לתיקון פגם הברית. וימצא כתוב כן בכתבי הארז"ל ובשאר ספרי המקובלים, שהלימוד כל הלילה בליל ששי הוא תיקון גדול ונפלא לפגם הברית.

והיה ביום הששי, תיכף אחר תפלת שחרית יזהר האדם לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, ואטו מלתא זוטרתא היא מה שאמרו בגמרא הקדושה (ברכות ת, א) אמר רב הונא כו' לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור כו', וכל המשלים מאריכין לו ימיו ושנותיו. וגודל התקון בעולמות העליונים הקדושים בהשלים הפרשה עם הצבור, גם גודל שכרו, הובא בזוהר הקדוש, ויבוא לפנינו העתקות מאמרו הקדוש בעז"ה לקמן בענין קריאת הפרשה ע"ש. ויהדר לקרות בספר תורה, ואחר כל פסוק יקרא תרגום שלו, הארז"ל. ועל כל פנים אחר כל פרשה, דהיינו פתוחה או סתומה, כדעת רש"ל ושל"ה. ויזהר האדם במה שמוזכר בספרים, שלא להפסיק בדבור ח"ו בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום. וקודם קריאת הפרשה יאמר בשמחה עצומה הייני רוצה לקרות שנים מקרא ואחד תרגום כדי לתת בזה נחת רוח ליוצרי ובוראי יתברך שמו כו', כפי הנוסח שנתבאר לעיל בשער הלמוד קודם קריאת מקרא.

אחיי ורעי, אדברה נא שלום בעבודות יוצרנו ובוראנו יתברך שמו, לכייל בכלל רבה לאנשים כערכי, שבכל מקום אשר תקרא בתורה או בבניאים וכתובים עינינים שבא מזה היפך רצון יוצרנו ובוראנו יתברך שמו ויתעלה, אז יכניס האדם צער גדול בלבו על זה שלא נעשית אז רצון בוראנו יתברך שמו. ולהיפך, במקומות שיקרא איזה ענין שמזה בא נחת גדול לבוראנו יתברך שמו, אז יכניס שמחה גדולה ועצומה בלבו על זה שנעשית אז רצונו יתברך שמו ויתעלה, והיה לו

בקשת רבינו בצוואתו:

בקשתי היא במאד מאד שיקבעו בו שער למוד בכל יום, ומבטיח אני אותם שאהיה מליץ טוב בתמידות בעדם בעולם העליון,

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן
ב"ר אשר אנטשיל ז"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

עורך: הרב עוזיאל אדרי
רב המרכז הרפואי סורוקה

הרה"ק! ניתן לשמוע וורטים וסיפורים מהבן לאשרי ברכה משולשת ז"ע
בקול הישועות 554-454-0733 שלווחה 7

המשכן כנגד חמשת חלקי הנפש

כי תשא את ראש בני ישראל (ל, יב). הנה בפרשת כי תשא מבוארים ה' עניינים, מחצית השקל, הכיור, הקטורת, המשכן, השבת. שהם כנגד ה' חלקים של הנשמה, נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. והביאור בזה א. שקלים, תרומת מחצית השקל היא כנגד 'הנפש', שנאמר ונתנו איש כופר נפשו'. ב. 'הכיור', הוא כנגד 'הרוח', שנאמר ויעשית כיור ונתת שמה מיס' שהרוח הוא שוכן תמידי אצל המים כדכתיב ורוח אלקים מרחפת על פני המים' (בראשית א, ב). ועל כן הכיור נעשה במראות הצובאות שהיה בהן 'רוח ורחוה' להעמיד את צבאות ה' במצרים. כמו שכתב רש"י להלן ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות אשר צבאו פתח אוהל מועד' (לח, ח). וכן היו משקים את הסוטה שנכנס בה 'רוח טומאה' ורוח שטות' מהמים שבכיור והייתה נבדקת באותן המים. ג. 'הקטורת', היא כנגד 'הנשמה', כאומרים ז"ל במסכת ברכות (מג, ב). אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מנין שמברכין על הריח שנאמר 'כל הנשמה תהלל יה' (תהלים קנ, ו). אייזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוא אומר זה הריח. ד. 'המשכן', הוא כנגד 'חיה', שהיא חלק של הנשמה גבוה בבחינת מקיף, וכן היה המשכן כל עיקרו מקיפין מבחוץ ועל גביו, שנאמר ויפרוש את האוהל על המשכן וישם את מכסה האוהל עליו מלמעלה כאשר ציווה ה' את משה' (מ, יט). שהיו לו ארבע כסיויים למשכן. יריעות המשכן, יריעות האוהל, עורות אילים מאדמים, ועורות תחש. ה. 'השבת' הוא כנגד בחינת 'יחידה', שהיא הבחינה הגבוהה ביותר של הנשמה, כמו שכתב בוזהר הקדוש (ח"ב פח, ב). מהו שבת שמא דקוב"ה השם של הקב"ה, וכדברי הפייטן יחידה ליתחד.

אהבת הקב"ה לישראל

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם (ל, יב). **כי תשא את** ראשי וסופי תיבות **אתך**, **אתי**, **הכוונה** על פי אומרם ז"ל במדרש רבה (שמות פ"ה, ב). באותה שעה אחר מעשה העגל כעס עליהם משה ונטל האהל והלך לו שנאמר וימשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה' (שמות לג, ז). בראשונה כשהיה משה כועס על ישראל היה הקב"ה מרצה אותו, וכשהיה הקב"ה כועס על ישראל היה משה מרצה, אמר לו הקב"ה למשה שני פנים שלי ושלך ככעס תרתין אפיין מזגין רותחים, לא כך אמרתי והתנית עמך כשהיו פניך כעוסות יהיו פני מרצין את פניך, וכשהיו פני כעוסות יהיו פניך מרצין את פניך, כשהיה ככעס אתה מרצה אותי כשהיה ככעס אתי מרצה אותך, חזור כך והיכנס למחנה, שנאמר וירבו ה' אל משה פנים אל פנים' (שמות לג, יא). אמר משה לפניו ריבון העולם לא אתה הוא שכעסת עליהם תחילה, אמר לו הקב"ה כך והתרצה להם שוב אל המחנה, אמר רב אחא אותה שעה מצא משה ידו לדבר לפני הקב"ה, אמר לו

ראה שאין אתה יכול להזיז אהבתך מן אפילו שעה אחת, שנאמר ויאמר משה אל ה' ראה אתה אומר אלי העל את העם הזה ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי ואתה אמרת ידעתוך בשם וגם מצאת חן בעיני' (לג, ב).

וזהו הרמז **אתך**, **אתי**, על גודל אהבת הקב"ה לבניו אהוביו עם ישראל, שלאחר מעשה העגל שכעס משה רבינו ע"ה על ישראל, והעתיק את אוהלו ולקחו ממחנה ישראל ונטהו הרחק מן המחנה, אמר לו הקב"ה למשה, אי אפשר שיהיו שני פנים ככעס גם שלי וגם שלך בעת אחת, לך ותקרב את ישראל והתפייס עמם והחזר את האוהל לתוך המחנה, ואחר כך גם את יקרב אותם אלי ואתרצה להם. וזה הכוונה בתחילה יהיו עם ישראל **אתך** ותקרב אותם, ואחר כך הם יהיו גם כן **אתי** שאקרבם אמן כן יהי רצון.

הנותן צדקה מושך ברכה עליונה מעולם הכתר

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם (ל, יב). פירש רש"י כשתחפוץ לקבל סכום מניינים, לדעת כמה הם, אל תמנע לגולגולת, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל, ותמנה את השקלים ותדע מנינים.

אמרו רז"ל במסכת בבא בתרא (י, ב). אמר רבי אבהו אמר משה לפני הקב"ה ריבוננו של עולם כמה תרום קרן ישראל, אמר לו הקב"ה כיכי תשא. פירש רש"י אם באת לשאת ראשם בהגבהה, קח מהם כופר לצדקה.

כאומרים ז"ל במדרש תנחומא (כי תשא ג). אמר משה לפני הקב"ה בפרשת שקלים, ריבוננו של עולם, משאני מת אין אני נזכר. אמר לו הקב"ה, חייך, כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשך, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני, כאלו את עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשך. שנאמר **כי תשא**. שא' לא נאמר אלא **תשא** לשון עתיד.

נראה לעניות דעתי מעלת קריאת פרשת שקלים ונתינת מחצית השקל, שעליה נאמר ויקיפת ראשך והרמת קרן ישראל. על פי מה שכתב רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א בספר 'זרע קודש' (סוף פרשת כי תבוא). אמרו רז"ל מדרש רבה (דברים ז, ט). **בני** אם תיקח אמרי ומצוותי לצפון איתך' (משלי ב, א). אמר רבי יהודה בר שלום אמר הקב"ה לישראל אלמך אתם נקראים בני כשתיתקחו אמרי למה הדבר דומה למתן שאמר לו בנו 'סיימתי בתוך המדינה שאני בנך', אמר לו אביו 'מבקש אתה שידעו הכל שאתה בני בנך', כך אמר הקב"ה לישראל 'מבקשים אתם שתהיו מסוימין שאתם בני עסקו בתורה ובמצוות והכל רואים שאתם בני', הלא אימת אתם בני, משתקחו אמרי. אמר רב כשהיו ישראל במדבר, היה מהלך עמוד הענן לפניהם, והיה עשן המערכה ועשן הקטורת עולה, והיו שני זיקוקין של אש יוצאין מבין שני בדי הארון, והיו שורפים לפניהם את הנחשים ואת העקרבים, והיו

הבטיח בהקדמת ספריו: כל הלומד יוגיד בשמי דברי תורה, אני מתפלל עליו תפילה קבועה בכל יום ואמליץ טובה עליו לישועות מכל צרה, לשפע בכל טוב של קדושה והצלחה ברוחניות ובגשמיות בעוה"ז ובעוה"ב, ושיתעורר ליבו ברוח טהרה ויראת שמים לעבודת ה' באמת ובלבב שלם.

ברכה משולשת

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן
ב"ר אשר אנטשיל זי"ע - הצדיק הרב הורבמן מרעננה

פעלת לחוסים בך' (תהלים לא, כ). בשביל שאמרו 'עשה ונשמע', הפירוש 'אם תיקח אמריי' אמורה הג"ל 'את ה' האמרת, וה' האמירך', 'ומצוותי תצפון איתך' מצוות שהטעם שלה צפונות ואין להשיגם רק באמונה, וזה שאמר המדרש 'וידעו מהכל שאתם בניו', כי הוא יתברך מתפאר בנו כנ"ל, ועל ידי זה זוכה 'למה רב טובך אשר צפנת' 'צפנת' (620). גימטריה 'כתרי' (620). כנ"ל שה' יתברך מכתיר את עצמו בבחינת אמונה הג"ל, ועל 'כתרו' כתיב 'עמי ישראל', וזהו שמיים בשביל שאמרו 'נשמע' ושיקבלו עול מלכות שמים בשלימות באמונה גבורה, והקדימו 'עשה לנשמע' באמונתם, ובזה מתפאר ומכתיר ה' יתברך כנ"ל.

והנה יש לומר שהכוונה בדברי רד"ל שתרומ קרן ישראל ב"כ תשא", היינו מחמת שחקוק על 'כתרו יתברך' 'עמי ישראל לוי' (701). שיה גימטריה 'תשא' (701). נמצא שעל ידי זה פרשת כי תשא קריאת פרשת חקלים נתינת מחצית השקל, ישראל עולים ונגבהים עד עולם העליון 'הכתר', וממילא נגבה קרנם, אמן כן יהי רצון יתיבך בימינו.

ולתוספת ביאור אומר הרבי במאמר (כי תשא תש"א). השייכות של 'כי תשא' להרמת קרן ישראל היא, 'כי תשא' הוא מלשון 'הגבהה והרמה', ענין נשיאת ראש בני ישראל והרמת קרנם הוא, כי 'הראש' הוא 'הטבעית של המלעלה מהשכל, וכתיב 'כי עוונותי עברו ראש' (תהילים לח, ה). העוונות שממיתים על בחינת 'הראש' של הנשמה האבת ה' הטבעית שלמעלה מהשכל שלא יאיר בגילוי בכוחות הפנימיים, והנו 'כי תשא את ראש', הגם שבבחינת הראש אין שייך פגם, מכל מקום, הוא עצמו שהראש של הנשמה אינו יכול להאיר בגילוי בכוחות הפנימיים מורה שעשה בו ירידה והשפלה על ידי העוונות, ולכן צריך לזרש את הראש, להגביה אותו משפלותו. והנה כתיב 'גדע בחרי אף כל קרן ישראל' (איכה ב, ג). שעל ידי העוונות נעשה ירידה גם בבחינת 'הקרן' שלמעלה מ'הראש', ולכן אמר משה במה תרום 'קרן ישראל', שצריך להגביה ולרומם את הקרן שלמעלה מהראש. ומבואר בליקוטי תורה לבעל התניא זי"ע ש"קרן" היא בחינת 'כתר', שהקרן הוא למעלה מהראש ולא רק מהמוח שבראש אלא גם מהגולגולת עצמה, ואף על פי שידוע ש'גולגולת' הגולגולת שחופה על המוח היא בחינת 'כתר', אלא הגולגולת הוא אור מקיף ששייך לפנימי, בדוגמת הגולגולת שבאדם שמקיף את המוח אבל שייך אליו, אבל מעלת הקרן על הראש שהקרן הוא אור מקיף שלמעלה משייכות לפנימי, וכמבואר בכמה מקומות בפירוש הכתוב 'זירם קרן לעצמו' (תהילים קמח, יד). שקאי על המדרג הגבוהה ביותר של עצמותו יתברך קרן שלמעלה הוא אור הסיבוב כל לעימן. וכמו כן הוא הנשמה, שיקרן הנשמה הוא הדרגה הגבוהה ביותר של עצם הנשמה. ועל ידי הצדקה נעשה עיקר הכפרה ותיקון הפגמים, וענין נשיאת והגבהת הראש שאיר באדם כוח הגילוי של בחינת ראש של הנשמה בתוקף כמו שהיה בתחילה, להאיר בכוחות הפנימיים, ועל ידי שמשך רבנו ע"ה לוקח מישראל כופר לצדקה ענין ההעלאה שבצדקה הוא פועל המשכת הדרגה העליונה ביותר של עצמותו יתברך אור אין סוף בדרגה העליונה ביותר של הנשמה 'הקרן' שלמעלה מ'הראש', ועל ידי זה תרום קרן ישראל, ובאופן של 'קרנו תרום בכבוד' (תהילים קיב, ט). ע"ש.

אומות העולם רואים אותם, והיו אומרים אלוקות הן, אלו כל תשמישן אינו אלא באש, אמר להם משה וכל השבח הזה שעשה לכם הקב"ה, על ידי שקיבלתם תורתי בסניי, הוי זיקרא משה אל כל ישראל ויאמר אליהם אתם ראייתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו' (דברים כט, א). ביאור המדרש דהנה כתיב 'את ה' האמרת היום להיות לך אלקים וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצוותיו ומשפטיו ולשמוע בקולו, וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דיבר לך ולשמור כל מצוותיו' (דברים כו, זי-זיח). כנ"ל בספרים הקדושים שעל כתר של הקב"ה מלכינו יתברך כתוב 'עמי ישראל לוי', שה' יתברך כביכול מתפאר ומכתיר את עצמו בנו, והכל על ידי שאנו מאמינים בני מאמינים, כמו שנאמר באברהם אבינו ע"ה 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה' (בראשית טו, ו). כי כתיחלה היה הילכו ודרכו בקדושה על ידי אצטגנינות גדול שבלבבו, כמו שאמרו חז"ל שמתחילה היה סבור שהחמה יש בה ממש והיה משתחוה לה ואחר כך ליתח וכו', עד שידע שאלקותו יתברך אין להשיג, והו עיקר החכמה להשיג זה שאין להשיגו יתברך בשום חכמה רק באמונה, ואמונה גדולה מחכמה שכל זמן שהוא הולך בחכמה אין יכול לילך רק עד מקום שהשגתו וחכמתו מגעת שם, מה שאין כן כשהולך באמונה מגיע עד מקום גבוה עליון שמכתיר אותו ה' יתברך שמו, וזה שנאמר 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה' (בראשית טו, ו). שחשב ה' יתברך צדקה וזכות לאברהם אבינו ע"ה על האמונה יותר מחכמה שהיה מאמין מה שהוא משיג, מה שאין כן עתה האמין על מה שלא השיג, 'ואמונים נוצר ה' (תהלים לא, כד). והו ענין חוקים שנתן לנו ה' יתברך שהוא מצוות שאין להם טעם רק באמונה, הגם שכתוב במדרשים ובספרים איהו טעמים עם כל זה בדע שאין זה כל טעמי המצווה כיון שהכתוב קראו חוק שאין להשיג בחכמה, כמו שנאמר 'אמרת אחכמה והוא רחוקה ממני' (קהלת ז, כד). שרחוקה מחכמה רק אמונה, ולכן כתיב שכל מצוותיך אמונה' (תהלים קיט, פו). שזוהו כלל כל המילות, 'חוק' (108). גימטריה 'גיתנם' (108). שכל המקיים חוקיו ניצל מגיהנום, כי ה' יתברך מתפאר ומכתיר את עצמו בבחינת אמונה שלנו שבגוה יותר עליונה מבחינת חכמה, והאדם המחזיק את עצמו בבחינת אמונה גורם שיאמר עליו ה' יתברך שיהיה לו לאלקים', כמו שנאמר 'הוא יקראני אלהי אלה אלי צור ישועתי' (תהלים פט, כז). וזה שנאמר 'את ה' האמרת היום להיות לך אלקים' (דברים כו, זי). שאתה גורם שיאמר הוא יתברך שיהיה לך לאלקים, ועל ידי אתערותא דלתתא שלך תפעול אתערותא דלעילא שישלח לך ה' יתברך שתהיה מקבל עליך עול מלכות שמים בשלימות, וזה שנאמר 'וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה' (דברים כו, יח). שתהיה מקבל עליך לשמור חוקים שמו כל טעם כלל רק באמונה, וזהו בחינת סגולה בלא טעם, ולכן הוא יתברך משפיע לנו מ'זחונתי את אשר אחזן וריחמתי את אשר ארחם' (שמות לג, יט). כאומרם ז"ל 'משכסת ברכות ז', א). אמר רבי מאיר לו 'זחונתי את אשר אחזן' אף על פי שאינו הגון, 'ורחמתי את אשר ארחם' אף על פי שאינו הגון, כמו שיבארתי כל זה באר היתב במקום אחר, שה' יתברך במשפט עושה צדקה, על ידי שאנו שומרים חוקיו, והנה המדרש הג"ל שנתחיל בפסוק הג"ל 'בני אם תיקח אמריי ומצוותי תצפון איתך' (משלי ב, א). מסיים שם 'אני נתן לכם מרב טוב' כמו שנאמר 'מה רב טובך אשר צפנת ליראך

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל

איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני זי"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

בס"ד, לכבוד פורים הבאנו לכם אוצר פנינים השייכים לחידושים
האחרונים מהזרע שמשון על מגילת אסתר. תלמדו ותשמחו!

פנינים להידוש כב

ג. ט. ויאמר המן למלך אחשוורוש.

אחרי שהפיל פור הוא הגורל, שיצא לו בחודש אדר, ושמח שהוא חודש שמת משה. ראה בזה מזל טוב לרעה שביקש לעשות. ועתה פנה להשתדל אצל המלך.

שלא המחשבה שהמזל מאיר לו פניו, היה חושש ולא היה בוטח בעצמו לעשות מה שעשה. ולאחר שכבר חשב שיש לו מזל, ידע, שצריך גם להשתדל לעשות בפועל. שבלי מעשים, המזל לבדו לא יוכל להביא לו הצלחה בפעולת הרע.

ד. א. וילבש שק ואפר.

אף שהיו למרדכי סימנים, שישאל ינצלו מהגזירה, ידע שצריך להשתדל בפעולות. שבלא זה אין זוכים לנס. ולכן עשה עצמו כמי שלא ידע, ולבש שק ואפר, 'ויצא בתוך העיר ויועק וזעק וגילה ומרה', לעורר את היהודים לצום ובכי ומספד.

ד. טז. לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן.

אמרה אסתר להגיד למרדכי, שאין עליה להסתכן קודם שיעשו גם אנשי שושן השתדלות נוספת. היות שהצום והבכי שעשו עם כולם, היה לכפר על שכולם השתחוו לצלם בימי נבוכדנצר. אבל הרי להם היתה עוד עבירה פרטית, שנהגו מסועדות של אותו רשע, ולכן הם צריכים להשתדלות נוספת. ומרדכי לא הבין בתחילה את כוונת אסתר, שהרי היא לא פירשה, ורק אמרה בסתם שחוששת ללכת אל המלך, ולכן השיב לה בחריפות. עד שפירשה את דבריה, ומרדכי אכן קיבל ועשה כדבריה, ובזכות כך זכו על ידה לתשועה.

ט. יג. יתן גם מחר ליהודים אשר בשושן.

אנשי שושן צמו פעמיים, אחד עם כולם כשנודעה הגזירה, ופעם שניה לבדם, כשאסתר הלכה אל המלך. לכפר על שתי עבירות, עוון כולם שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר, ועל עוונם הפרטי שנהגו מסועדות אחשוורוש.

וכעת שבזכות התשובה נעשה הנס, והם הרי עשו תשובה כפולה. לכן ביקשה אסתר שיהיה להם נס כפול.

ט. כב. ומשלוח מנות איש לרעהו.

מפסוק זה למדו שצריך לשלוח כל איש לשלוח לרעהו שתי מנות. שהאנשים הבינונים, קל וחומר העשירים, זכו למזל טוב בפרנסתם, וגם עשו השתדלות להצלחתם. וכנגד זה שולחים שתי מנות, אחד כנגד המזל, ואחד כנגד ההשתדלות.

זכר לנס הפורים, שנעשה בזכות שני דברים: האחד, המזל הטוב שהיה לישראל. והשני, בזכות ההשתדלות שעשו בצומות והשתדלות אסתר.

ט. כב. ומתנות לאביונים.

למדונו חכמינו זכרונם לברכה כוונת הכתוב, לתת שתי מתנות לשני אביונים. דהיינו, מתנה אחת לכל אביון.

שאם יתנו לאביון שתי מתנות, אחד כנגד המזל ואחד כנגד ההשתדלות, זכר לנס שהיה לישראל בשניהם, תהיה לו בושת פנים. שהרי הוא לא זכה למזל טוב, ורק השתדלות יש בחלקו. ולכן נותנים לו רק מתנה אחת, כנגד ההשתדלות בלבד, כדי שלא לביישו.

אבל השולח צריך לתת שתי מתנות, גם כנגד המזל שעמד לישראל. ולכן צריך לשלוח לשני אביונים.

ט. כו. על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור.

שהעיקר היה הגזר דין והמזל טוב שבא לנו מן השמים. שבלי זה, כל ההשתדלות של היהודים ושל אסתר, לא היה מועיל כלום.

ט. לב. ומאמר אסתר קים דברי הפרים האלה.

אף שכבר נגזר שישאל ינצלו, היו צריכים להשתדלות. שגם כאשר נגזר טובה על האדם, עליו לעשות את הנצרך כדי שתקיים בפועל הטובה.

'ומאמר אסתר' שהלכה למלך אחשוורוש, 'קים', עשה שיתקיימו 'דברי הפרים האלה', המזל טוב והנס שנגזר לגורלם מן השמים.

ובגמרא נוסף, גם 'דברי הצמות וזעקתם' שנכתב בפסוק הקודם. שגם השתדלותם של ישראל נצרכה לכך, שהיו צריכים לצום וזעקו, על שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר.

ט. לב. ונכתב בספר.

היא ההשתדלות שצריכים לעשות בכל הדורות. כדי שיגיע אלינו המזל הטוב שנגזר שיהיה לישראל תמיד בימים אלו. ולכן אומרת הגמרא, שיש לו דין עם גוי, יראה לעשותו באדר, ימים שמזלו של ישראל טוב.

רק שצריך את ההשתדלות הזו, 'ונכתב בספר', שיכתוב את המגילה כדיני ספר תורה, ויקרא אותה בציבור, כדי שיתקיים המזל הטוב. וכמו שכתוב: 'ז'היה לה' לאות עולם לא יכרת'. ודרשו בגמרא: לשם - זה מקרא מגלה, לאות עולם לא יכרת - אלו ימי הפורים.

פנינים להידוש כג

ג. א. וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו.

במדרש מביא תקופות ששלטו ישראל ותקופות שאדום שלט, ומביא את אויל מרודך שנתן גדולה ליהויכין מצד אחד, ואחשוורוש שנתן גדולה להמן מצד שני.

התמיהה עולה מאליה, שלא כתב שלאחר מכן לקח אחשוורוש את הגדולה מהמן והעבירה למרדכי.

והטעם. היות שגדולת מרדכי הצדיק, לא דמתה לגדולתו של המן הרשע. שהרי אצל המן, כסאו היה מעל כל השרים אשר אתו. ואילו מרדכי, לא היה מרוצה לכלל ישראל.

וכדברי הגמרא במסכת מגילה, שתלמוד תורה גדול יותר מהצלת נפשות. ולכן, מרדכי שעסק במעשיו בהצלת נפשות, ירד ממקום רביעי בסנהדרין, למקום חמישי. ובכל מקרה, לא היה ראשון לכולם.

לכן, גדולת מרדכי אינה משתווה לגדולת המן, שהיה מעל כל השרים אשר אתו. ואילו מרדכי הצדיק, בין אחיו, לא נחשב לגדול ביותר. ועיקר גדולתו היתה לעיני אומות העולם.

ג. ז. הפיל פור הוא הגורל.

היינו, שמזלו של המן, הוא שגרם את הגזירה. ולכן, כשנחפכה הגזירה, בזכות שקיימו וקבלו היהודים עליהם את התורה, זכו ישראל שהנס יהיה למעלה מהמזל, בדומה לתורה שקיבלו, שהיא למעלה מן המזל.

ח. טו. ליהודים היתה אורה.

בגמרא מגילה מפורש, שאורה זו תורה. ורש"י הקדוש מבאר, שהמן גזר עליהם שלא יעסקו בתורה. ועכשיו שיצאו מאפילה לאורה, זכו שיתאפשר להם ללמוד תורה.

ואכן, אנו מוצאים שקימו וקבלו היהודים, כמפורש בגמרא שבת, שקיבלו עליהם מאהבת הנס, שוב את התורה, שכבר קבלו בהר סיני, כשכפה עליהם את ההר.

ועל זה עשה מרדכי זכר לקבלת התורה על ידם, בתקנת קריאת המגילה כפורים. שדינה של המגילה הוא כדין ספר תורה, שצריכה שרטוט, עיבוד לשמה, תגין על האותיות, היקף גויל, ועוד.

ט. כז. קימו וקבלו היהודים.

בגמרא שבת מובא, שבמעמד זה חזרו וקבלו עליהם היהודים מאהבה, את התורה שכבר קבלו במעמד הר סיני בכפייה.

זכות זו של קבלת התורה, היא שעמדה להם להניצל מגזירתו של המן, שבזכות התורה זכו לנס למעלה מן המזל, כמו התורה עצמה, שעליה רימוז שלמה המלך בחכמתו שהיא למעלה מן השמש. והיינו, למעלה מהמזל.

ט. כח. וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים.

אחר שהנס נעשה בזכות התורה שהיא למעלה מהמזל, זכו שהמזל יהיה תמיד תחתם, כופף ומשועבד להם, שאפילו אם חלילה יחסאו, ימי הפורים לא יעברו מתוכם. ומזלו של חודש אדר תמיד טוב לישראל.

ט. לא. כאשר קים עליהם מרדכי היהודי... וכאשר קימו על נפשם. מרדכי ואסתר תיקנו זכר לעמוד התורה בקריאת המגילה, ולעמוד גמילות חסדים במשלוח מנות. אבל לעמוד העבודה

לא עשו זכר. שרק מי שדעתו שפילה נאמר בו 'כאלו הקריב כל הקרבנות שבתורה'. והרי מרדכי נצרך לנהוג בגדולה, ולכן לא יכל לעשות זכר לזה.

אמנם, ישראל 'קימו על נפשם ועל זרעם דברי הצמות וזעקתם' לעשות זכר לעמוד העבודה, על הצום ובכי ומספד שעשו באותו הזמן. ובכך נעשה זכר לשלושת עמודי העולם, שישראל שבאותו הדור תקנו בהם את עצמם ואת העולם כולו. שזכו לקבל תורה מאהבה, וצמו וזעקו בתפילה שהיא עבודה, וגמלו חסדים במשלוח מנות איש לרעהו.

והיות, שתענית אסתר לא נתקנה על ידי מרדכי, לכן יש פוסקים שאינה חובה, ומקילים בה למי שמצטער הרבה.

י. ב. ופרשת גדלת מרדכי... כתובים על ספר דברי הימים.

פרשת גדולת מרדכי 'כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס', ולא בכתבי הקודש. והטעם לכך, 'כי מרדכי אף על פי שהיה 'יהודי' בצדקתו, עיקר גדולתו היתה לעיני האומות שהיה 'משנה למלך אחשוורוש'.

ואף שהיה גם 'גדול ליהודים', אבל היה 'רצוי לרב אחיו' ולא לכולם, לפי שנצרך לנהוג בגדולה. ולכן פרשו ממנו מקצת סנהדרין, כיון שביטל מן התורה כשנכנס לשררה, והתורה גדולה יותר מהצלת נפשות.

י. ג. כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש.

טעם גדול היה לו למרדכי, לכך שמעשי תוקפו וגבורתו נכתבו בספרי מלכי הגויים, ולא במגילה וכדומה. 'כי מרדכי היהודי' הכופר בעבודה זרה והמתויר את ישראל בתשובה, זכה להיות עקב כך 'משנה למלך אחשוורוש וגדול ליהודים', 'רצוי' שהיה רוצה ומבקש, 'לרב אחיו' להגדיל את אחיו.

ולכן, החשיב את גדולתו, ככזו שבאה מטעם הגויים, ולא מחמת ישראל. כדי שישב להם שקיבלו כבר טובה, ולא יקבלו שוב.

ויותר מכך, אם היה תלוי בישראל, הלא נאמר 'ולאם מלאם יאמץ'. וכאשר תהיה חלילה ירידה לישראל ועלייה לגויים, תחלל טובתם זו. לכן חישב את הטובה ככזו המגיעה מן הגויים, כדי שתתמיד ותמשך הטובה לישראל תמיד.

י. ג. דרש טוב לעמו.

היות שזכו לנס מפני שקיבלו את התורה שנקראת 'טוב' מאהבה, לכן דרש, שתהיה טובתם בחודש זה למעלה מן המזל, אף אם יחסאו חלילה. כמו התורה, שהיא למעלה מן המזל.

ובזה שנכתב 'על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס', הוריד קנאתם מדורות הבאים, שלא יאמרו ששמתיים במפלתם. ועל ידי זה היה 'דבר שלום לכל זרעו', שלא תתעורר עליהם קנאה מהאומות, שהרי הם עצמם כתבו גדולתו בספר דברי הימים שלהם.

י. ג. ודבר שלום לכל זרעו.

כשם שמרדכי הצדיק תיקן את קריאת המגילה, זכר לתורה שנקראת 'טוב', היות שהיה 'דרש טוב לעמו'. כך גם לגמילות חסדים עשה זכר, שלא תתעורר עליהם קנאה מהאומות, מנות, בה יש ענין של שאילת שלום.

וכפי שנפסק בהלכה, שמותר לשלוח מנות לאבל בשבת, במקום שנוהגים לשאול בשלוםם בשבת. הרי שמשלוח מנות, היא כעין שאילת שלום.

קול הישועות

פנינים ומוסרי השכל בפרשת השבוע
מתורת הזרע שמשון ז"ע

0733-454-554

לפרטים, הערות והארות, הקדשות
והנצחות: 05276-97791

לקבלת הגליון במייל:

z0772027554@gmail.com

הפעילות בחסות מידעדרום:
08-9979095

כל הזכויות שמורות ניתן להדפיס לצורך
אישי בלבד

נא הצטרפו לתורמים הרבים
ותראו ישועות

~ עמדות נדרים פלוס <

תולדות שמשון

~ קול הישועות 0733-454-554

~ הפקדה בבנק: 20-489-411390

על שם תולדות שמשון

לרפואת וישועת עם ישראל.

עריכת והפצת הגליונות לזכות:

אברהם ישעיהו בן לאה, מיכאל בן

דבורה, יעקב יואל בן סימא שמחה,

ישראל בן חיה אהובה וזוג מלכה שושנה

בת שירה לאה, הדסה בת ליבי, יצחק

פנחס בן ביילא, רחמים בן חנה ברכה,

ניסים בן מרסל, חיים מאיר בן עלקא,

שמעון בן תמר, יעקב בן תמו ומסעודה

מרסל בת פרחא,

לרפואה שלמה

חיה בת שולמית שרה, הדסה בת ליבי,

הרב יוסף בן מזל טוב, מכלוף בן ימנה

לעילוי נשמת:

שירה לאה בת יעקב הכהן,

דבורה רות בת לייבל לאזיס,

יצחק בן עיישה, שלום פרץ בן חיים,

מרדכי בן שושנה, קלודין מזל בת סול,

דורה דינה בת סטה

לזיווג הגון בנקל בקרוב, ובני חיי ומוזני:

יצחק חי בן טובה,

חווה לאה בת פלורה,

מכון תולדות שמשון

לז"ג הגאון המקובל חסידא קדישא

רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני ז"ע

ללמוד • להתענג • להושיע

בעזרת ה' יתברך
פורסם השבוע
חידוש מתוך כ"ג
חידושים נפלאים
ומשמחי לב על
מגילת אסתר.

נשארו עותקים בודדים מזרע
שמשון על מגילת אסתר
המחולק בחינם על מנת
ללמוד בו.

05276-97791

שולחים מתנות לצדיק, על ידי
תרומה למכון תולדות שמשון.
ורואים ישועות, עין בעין.

